

Ročník 7 / číslo 1
leden 2018

30,- Kč / 1,50 €
nebo výhodné předplatné

MĚSÍČNÍK KRUŠNÉ HORY – ZÁPAD

Z obsahu:

*Běžkařské trasy
v centrálním Krušnohoří*
Čtěte na str. 4

*Rozhovor s běžcem na lyžích
Michalem Novákem*
Čtěte na str. 16

*Jak se zrodil
míšeňský porcelán*
Čtěte na str. 26

Labyrint 2018

Jak ten čas letí...

Ano, přátelé, čas je asi nejvěrnější druh, společník, který nás provází od okamžiku zrození až do posledních vteřin naší pozemské existence. Přestože je veličinou konstantní rychlosti, vnímáme ho během svého života relativně. Někdy se zastaví, jako by nabíral síly, jindy se k nesnesení vleče, aby vzápětí utíkal, uháněl či zběsile pádil. Navíc každému z nás měří v konečném součtu rozdílným mětrem. Jeho spolehlivou existenci si však uvědomujeme hlavně při měnících se číslovkách letopočtů.

Rok 2017 se s námi rozloučil uplakaným koncem a předal štafetu stejně uplakanému novému roku 2018. Záhadou snad jen zůstává, proč se tak úspěšný rok loučil pláčem a letošní rok, který by měl být stejně úspěšný, pláčem začal. Doufejme, že je to jen projevem bláznivého počasí a ne předzvěstí „chmurné budoucnosti“. Budme optimisté, nějaká zima určitě ještě přijde, pořádný mráz spálí všechny anomální

výhony a jaro opět správně zaseje pro budoucí bohatou sklizeň.

Náš časopis uzavřel další úspěšný rok své existence, překonal dopady EET, kvůli kterým s námi přestala spolupracovat některá infocentra. Proto zahajujeme rok 2018 s menším počtem výtisků, než bylo obvyklé. Je pouze škoda, že se nám stále nedaří naplnit vizi otevřeného časopisu lidí, kteří ho nejen čtou, ale i, podle svých možností a schopností, přispívají

k jeho obsahu. Asi přece jen dobu podepsaných publikovaných příspěvků střídá doba anonymních výlevů na sociálních sítích. Věřme, že to není záležitost definitivní a vše se časem zpět v dobré obrátí v nové, lepší kvalitě.

A tak vám, našim čtenářům, přejeme do nového roku k dobrému zdraví i čistou mysl s dostatkem rozumu v rozhodování ve věcech soukromých i veřejných.

Vaše redakční rada

Z obsahu / Aus dem Inhalt

Tip na výlet: Praktický průvodce běžkaře po centrálním Krušnohoří <i>Ausflugstipp: Praktischer Führer des Langläufers im zentralen Erzgebirge</i>	4
Ze společnosti a kultury: Zajímavé kulturní a sportovní akce v regionu <i>Kultur und Gesellschaft: Interessante Kultur- und Sportveranstaltungen in der Region</i>	8
Ze společnosti a kultury: Divadlo Kopec lidí baví <i>Kultur und Gesellschaft: Das Theater Kopec unterhält die Menschen</i>	9
Historie: Zimní cestou necestou <i>Geschichte: Die winterlichen Wege und Unwege</i>	10
Ze společnosti a kultury: Připomenutí 530. výročí narození Štěpána Šlika <i>Kultur und Gesellschaft: 530. Jahrestag der Geburt von Stephan Schlick</i>	11
Hory a lidé: MUDr. František Žďárský a jeho role v rozvoji léčby radiem v Jáchymově <i>Gebirge und Leute: Dr. František Žďárský und seine Rolle bei der Entwicklung der Radiumkur in Jáchymov</i>	12
Aktuality: Zdraví z Krušných hor – radonová kúra v Jáchymově <i>Aktualität: Gesundheit aus dem Erzgebirge – Radonkur in Jáchymov</i>	14
Historie: Hostinec Zum Heinrichstein <i>Geschichte: Das Gasthaus zum Heinrichstein</i>	14

Rozhovor: S běžcem na lyžích Michalem Novákem <i>Gespräch: Mit dem Langläufer Michal Novák</i>	16
Historie: Vodovod v Hroznětíně <i>Geschichte: Die Wasserleitung in Hroznětín</i>	19
Aktuality: Krušné hory jsou blíže zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO <i>Aktualität: Erzgebirge ist wieder näher am UNESCO Welterbe</i>	19
Historie: Tři novoroční řady krále Ferdinanda <i>Geschichte: Drei Neujahrsordnungen des Königs Ferdinand</i>	20
Historie: Vývoj Abertam na základě údajů ze starých matrik – 2. část <i>Geschichte: Die Entwicklung der Stadt Abertam aufgrund alter Matriken – 2. Teil</i>	22
Aktuality: Nová publikace o baňské historii Abertam <i>Aktualität: Neue Publikation über die Bergbaugeschichte der Stadt Abertam</i>	24
Historie: Jak se dostal porcelán do Evropy a horního Poohří <i>Geschichte: Wie kam das Porzellan nach Europa und in das Egerland</i>	26
Hory a lidé: Kdo byl Abraham Gottlob Werner <i>Gebirge und Leute: Wer war Abraham Gottlob Werner</i>	30
Recept měsíce: Zvěřinová paštika <i>Rezept des Monats: Die Wildleberwurst</i>	32

**Ročník 7 / číslo 1
LEDEN 2018**

MĚSÍČNÍK KRUŠNÉ HORY – ZÁPAD
Registrace MK ČR E 20467
Vydavatel KRUŠNOHORSKÝ LUFT, o.p.s.
IČ 29160154
Ředitel Jiří Kupilík

Sídlo - Adresa redakce
Komenského 299, 362 37 Horní Blatná
Kontakt tel: 602 415 187
E-mail herzgebirgsluft@seznam.cz
www.krusnohorskyluft.cz

Bankovní účet 253184266 / 0300
IBAN: CZ53 0300 0000 0002 5318 4266
BIC: CEKOCZPP
Cena výtisku 30 Kč/ks
Předplatné pololetní
V místě distributora 150 Kč/6 ks
Poštou na doruč. adresu 300 Kč/6 ks
Do zahraničí poštou: 18 EUR/6 ks

Inzerce cena podle velikosti a opakování tisku po dohodě s vydavatelem 602 415 187
E-mail: herzgebirgsluft@seznam.cz

Redakční rada

Jiří Kupilík, Lenka Löfflerová, Michal Urban, Pavel Andrš, Ulrich Möckel, Eva Kupilíková, Václav Kupilík, Petr Mikšíček, Hanuš Hron, Martin Liška, Roman Kloc, Eva Nduwimana

Foto na titulní stránce: Ulrich Möckel
Logo Lenka Michaluková
Kulturní programy Jana Picurová
E-mail: picu.japicu@gmail.com
Sportovní akce: Eva Nduwimana
evanduwmiana@gmail.com

Distributoři

Abertamy - Lenka Löfflerová
Boží Dar - Jitka Peřina, Karel Picura
Horní Blatná - Eva Chlumská, Jiří Kupilík
Jáchymov - Jaroslav Oheč
Lesná - Dana Waldsteinová
Merklin - Hedvika Roznerová
Myslivci aj. - Ivana Pečimůthová
Nejdek - Alena Veselá, Pavel Andrš
Německo - Ulrich Möckel
Pernink - Kristina Košnerová
Pottůvka - Lenka Strauchová
Pstruží - Anna Heranová
Srní - Ivan Medek

Prodej

Abertamy - Maso Zacharda, U Březiny, infocentrum
Boží Dar - Konzum Čáda, infocentrum
Bublava - hotel Sport
Horní Blatná - U Gity
Hroznětín - městská knihovna
Jáchymov - muzeum, infocentrum
K. Vary - Krajská knihovna - infocentrum
K. Vary - Z. Štěrblová
Mariánská - horská chata Na Sluníčku
Nejdek - trafika, hotel Anna, lékárna
Nejdek - Jamajka
Ostrov - Dům kultury, Infocentrum
Pernink - U Patrika, květinářství
Pernink - infocentrum
Sokolov - Jaroslav Mudra
Tisová - Kukačka
Vysoká Pec - obchod - potraviny

Další distributoři jsou vítáni!

Náklad 920 kusů

Uzávěrka příspěvků do příštího vydání měsíčníku je 7. 2. 2018.

Stopy tří králů už vánice svála,
zvěř a zkřehlí ptáci vydrží z mála,
mrazivá temná noc dlouhá se zdála,
však dny už potají ukusují část.
Po záři hvězdy zdá se být veta,
sníh pod šedou oblohou ve vírech slétá,
pod sněhovou peřinou v kořání splétá
nového života jiskřičku naděje,
tajemství ukryté pod tíhou závěje,
vodu zakletou v ledové krůpěje,
jež k jaru neslyšně probouzí čas.

Ivana Pečimúthová
foto: Ulrich Möckel

Adventní a vánoční koncerty jsou dobrou tradicí

Valdštejnovi trubači z Litvínova zahráli v kostele sv. Petra a Pavla ve Volyni o třetím adventu

Adventní a vánoční koncerty se na české straně Krušných hor konají téměř v každé obci. Často přitom jde o jednu z mála akcí v roce, při nichž se otevrou dveře kostelů, které dnes v mnoha případech patří obcím a v nichž se už delší dobu nekonají pravidelné bohoslužby. A bývají to právě obce, jež tyto koncerty organizují.

Na mnoha místech se však o uspokojování kulturních potřeb měst a obcí starají i různá sdružení jako například ve Volyni. Tam zorganizovalo Sdružení přátel kostela sv. Petra a Pavla ve Volyni 17. prosince v tamním kostele, jedné z nej-

starších zachovalých církevních staveb v českém Krušnohoří, adventní koncert litvínovského souboru Valdštejnovi trubači. Předseda sdružení David Blažek srdečně přivítal přítomné hosty a hudebníky. Kvůli vánici a hladkým silnicím nebylo onoho odpoledne totiž vůbec lehké se do této odlehlé obce dostat.

Tento kostel má zvláštní fluidum, když se podíváte do jeho historie, jež sahá až do 14. století, a když si vzpomenete na stav kostela v době založení sdružení, které v minulých letech udělalo mnoho pro záchranu této stavby. David Blažek na adventní koncert pozval také evan-

Vystoupení loketských Roháčů v kostele Čtrnácti svatých pomocníků v Abertamech

gelického faráře Mariana Šustáka, který pronesl krátké kázání, v němž připomněl křesťanský význam adventu a Vánoc. Pět Valdštejnových trubačů potěšilo a svátečně naladilo zhruba 25 posluchačů kvalitní interpretací českých a světových vánočních melodií. Finanční příspěvky návštěvníků byly věnovány na další rekonstrukci kostela.

Vánoční koncert, který tradičně pořádá Krušnohorský spolek Abertamy v místním kostele Čtrnácti svatých pomocníků, navštívilo na druhý svátek vánoční více než 110 příznivců hudby. Již poněkolkáté zde vystoupili Roháči z Lokte. Šest

zpěváků a zpěvaček se zvukařem nabídlo publiku skvěle aranžovaný a přednesený koncert složený z různých vánočních skladeb, interpretovaných s typickou nápaditostí a hudebním vtipem. Přitom je nutno zmínit, že této kulturní nabídce vděčně využili zejména chalupáři a vánoční návštěvníci tohoto bývalého horního města na hřebeni Krušných hor. Finanční příspěvky budou většinou využity k pokrytí provozních nákladů tohoto krásně renovovaného kostela, v němž se ještě jednou týdně slouží mše.

Ulrich Möckel
překlad: Roman Kloc

Praktický průvodce běžkaře po centrálním Krušnohoří

Hřebeny západní i centrální části Krušných hor jsou protkány rozsáhlou sítí pravidelně udržovaných lyžařských tras – jen na české straně jejich délka přesahuje 200 km. V tomto čísle Luftu představujeme čtenářům běžkařské v centrálním Krušnohoří, kde se nacházejí jednak tradiční trasy v okolí Božího Daru, Plešivce či Perninku, avšak i méně známé okruhy kolem Meluzíny, Loučné pod Klínovcem nebo Nového Města. Vzhledem k rozsahu i variabilnímu profilu této oblasti by si zde měl svou trasu najít každý běžkař. Praktické informace týkající se údržby a stavu tras, map, půjčoven, možností občerstvení či příspěvku na údržbu a mnohé další najdete tradičně na portálu krušnohoryaktivne.cz.

Krušnohorská lyžařská magistrála

Nejznámější trasou, jež vede po hřebeni centrální a západní části Krušných hor, je bezesporu páteřní „Krušnohorská lyžařská magistrála“ (KLM), propojující horská městečka, obce a osady od Božího Daru přes Pernink a Jelení až po Bublavu. V celé své délce (42 km) je pravidelně strojově udržována a díky rozsáhlé síti návazných tras se na ni snadno dostanete i z Abertamu, Horní Blatné, Nových Hamrů a celé řady dalších lokalit. Běžkaři, kteří se nechystají na přejezd celé magistrály, ale pouze určitého úseku s návratem do výchozího bodu, mohou zpravidla využít alternativní zpáteční trasu ať už na české,

Oblast mezi Perninkem a Klínovcem je protkána desítkami kilometrů lyžařských tras

nebo německé straně krušnohorského hřebenu. V úseku mezi Koricí a Božidarským Špičákem slouží naše magistrála zároveň jako „propojka“ mezi Oberwiesenthalem a Johanngeorgenstadtem (tzv. Skimagistrale).

Horní Blatná

Horní Blatná leží na křižovatce lyžařských tras mezi Perninkem, Bludnou, Potůčkem a Jelením, a tak se odsud běžkař dostane lyžařskou stopou snadno do všech směrů. Tradiční a nejen mezi místními velmi oblíbená trasa vede z Horní Blatné jihozápadním směrem na Krušnohorskou lyžařskou magistrálu (Bučinskou cestu) a přes Korce dále do Jelení nebo německého

Hennebergu. Pravidelně udržovány jsou i stopy do Perninku a dále do Abertamu, na Blatenský vrch a přes Bludnou na Milov nebo v opačném směru k Červené jámě. Od roku 2016 je také pravidelně upravován okruh mezi Horní Blatnou a Potůčkem.

Zajímavosti: lyžařská trasa z Blatenského vrchu do Horní Blatné slouží zároveň jako sáňkařská dráha

Parkování: naproti hotelu Modrá hvězda

Občerstvení: v obci, na Blatenském vrchu (2 km), Červená jáma (4 km), na Hennebergu (8 km)

Tipy na výlety:

Horní Blatná – Pernink – kaplička – Schuppenberská cesta – Horní Blatná (6 km)

Horní Blatná – Jelení – hraniční přechod – Kammloipe – Henneberg – Horní Blatná (21 km)

Horní Blatná – Pernink u brodu – hájovna Lesík – Červená jáma – Bludná – Horní Blatná (10 km)

Pernink

Pernink se vyznačuje nejen hustou sítí běžeckých tras ve svém okolí, ale přímo v obci slouží běžkařům také 800 m dlouhé kolečko, které je zároveň jedinou pravidelně udržovanou osvětlenou trasou v naší části Krušných hor. I díky své poloze v centru Krušnohoří vedou běžecké stopy z Perninku všemi směry – na Jelení, do Horní Blatné, Bludné, Abertamu i na necelých 15 km vzdálený Boží Dar. Nástupních míst na lyžařské trasy

Krušnohorská lyžařská magistrála nedaleko Hřebečné

Oblíbeným cílem běžkařů z Perninku, Horní Blatné a Abertamu je občerstvení u Červené jámy

DESÁTERO ZÁSAD

PRO POHYB V BĚŽECKÉ STOPĚ

1. Buď ohleduplný!

Každý běžec na lyžích se musí chovat tak, aby neohrozil nebo nepoškodil ostatní.

2. Informační tabule, směr běhu

Sledujte a respektujte značení a informační tabule. Ve stopě, kde je pohyb běžkařů omezený nebo regulovaný, běhejte pouze ve stanoveném směru.

3. Volba stopy

Pokud je v jednom směru více upravených stop, použijte přednostně tu, která je na pravém okraji. Lyžaři ve skupině musí běžet za sebou v pravé stopě. Při jízdě volnou technikou (bruslení) se držte při pravém okraji tratě.

4. Předjíždění

Předjíždět se může zprava i zleva. Lyžař jedoucí vpředu nemusí uhybat, pro zachování bezpečnosti je to však doporučeníhodné. Pokud zezadu přijíždějící rychlejší lyžař požádá pomalejšího předjezdce o uvolnění stopy zvoláním „stopa!“, je slušností stopy na okamžik předjetí uvolnit.

5. Lyžaři v protisměru

Pokud se míjí lyžaři, jedoucí opačným směrem, každý z nich uhybá doprava (ve směru jízdy). Pokud jedou oba ve stejné (jediné) stopě, má přednost ten, který jede z kopce, stoupající lyžař je povinen uvolnit mu stopu.

6. Vedení holí

Při předjíždění nebo míjení lyžařů dbejte na to, abyste měli hole blízko u těla!

7. Přizpůsobte rychlost podmínkám!

Každý lyžař musí přizpůsobit svoji rychlost, a to zejména při sjezdu, svým schopnostem, sněhovým i terénním podmínkám, hustotě provozu a viditelnosti. Musí udržovat dostatečný odstup od běžců před sebou. Pokud je to nutné, musí být připraven úmyslně spadnout, aby zabránil kolizi.

8. Neomezujte ostatní lyžaře!

Pokud se zastavíte, vystupte raději z trasy (stopy). Po pádu se snažte co nejrychleji, jak je to možné, uvolnit trasu.

9. Poskytněte pomoc!

Pokud dojde ve vaší blízkosti k nehodě, snažte se pomoci, je to vaše povinnost!

10. Noste s sebou doklady

Každý lyžař, kterému je poskytnuta pomoc, případně je svědkem nebo účastníkem nehody, musí v každém případě doložit svoji totožnost.

Abertamy jsou díky parkování u nástupu do stopy a nenáročnému terénu ideálním výchozím místem pro začínající běžkaře a rodiny s dětmi

najdete v Perninku hned několik – například u nádraží, v Bludenské ulici nebo u vysílače nad ulicí Andělská.

Zajímavosti: Osvětlené kolečko v obci, okruhy pro běžkaře se psy na loukách u vysílače, osvětlená trasa podél silnice mezi Perninkem a Abertamy s nepravidelnou úpravou lyžařských stop

Parkování: u nádraží, u nástupu na perninské kolečko, u obecního úřadu

Občerstvení: u Červené jámy (4 km), na Blatenském vrchu (4,5 km), v obci

Tipy na výlety:

Pernink – Korce – Jelení (10,2 km)
Pernink – Blatenský vrch – Bludná – Červená jáma – Pernink (11,3 km)
Pernink – Abertamy – Bludná – Pernink (10,7 km)

Abertamy

Nenáročný terén a pohodlné parkování bezprostředně u nástupu do běžecké stopy dělá z Abertam ideální místo především pro rodiny s dětmi. Pro ty je tu hned v dosahu parkoviště (areálu technických služeb) upravován krátký okruh „Okolo hroudy“ po stezce lišáka Matěje. Zdatnější běžkaři se mohou vydat ve směru na Červenou jámu, Blatenský vrch (na obou místech možnost občerstvení), Mílov nebo po magistrále ve směru na Boží Dar či Jelení. Klasickou stopou se přes Východní Aberta-

my dostanete k legendární Švýcarské boudě (bohužel v současnosti mimo provoz) a na Plešivec (občerstvení, ubytování), popřípadě si můžete udělat pěkný okruh kolem Barbory, Mrtvého rybníka a Hřebečné zpět do Abertam.

Zajímavosti: pohodlné parkování hned u nástupu do stopy, terén vhodný pro rodiny s dětmi, konání tradičních akcí – závodů psích spřežení a štafet na historických lyžích, Kite park v blízkosti lyžařských stop na Větrově

Parkování: v areálu technických služeb u nástupu do lyžařské stopy (Vítězná ul.)

Občerstvení: Doupě U Lišáka (u parkoviště), u Červené jámy (3 km), bistro Horského statku Abertamy ve Farní ulici

Tipy na výlety:

Abertamy – Hřebečná – Boží Dar (12,3 km)
Abertamy – Hřebečná – Mrtvý rybník – Barbora – Východní Abertamy (14,4 km)
Abertamy – Bludná – Mílov – Myslivny – Hřebečná – Abertamy (26 km)

Okolí Mariánské a Nového Města

Jáchymovské osady Mariánská a Nové Město jsou lyžařskými trasami propojeny především se sportovním areálem Eduard a neďalekou Cihelnou. Pravidelně je udržovaná také spojka z Eduardu k rozcestí pod Špičákem, odkud

Při pohybu na Ježíškově cestě buďte zvláště ohleduplní – pohybují se zde nejen zdatní běžkaři, ale především rodiny s dětmi – na lyžích i pěší

se zdatnější běžkaři mohou vydat dále na Plešivec, k Mrtvému rybníku nebo na Boží Dar.

Zajímavosti: areál Eduard hostil v minulosti řadu mezinárodních biatlonových akcí. V současnosti slouží především jako tréninkové středisko lyžařů a biatlonistů z Prahy.

Parkování: parkoviště u Cihelny

Občerstvení: Cihelna, Nové Město, Mariánská, Penzion H u Barbory

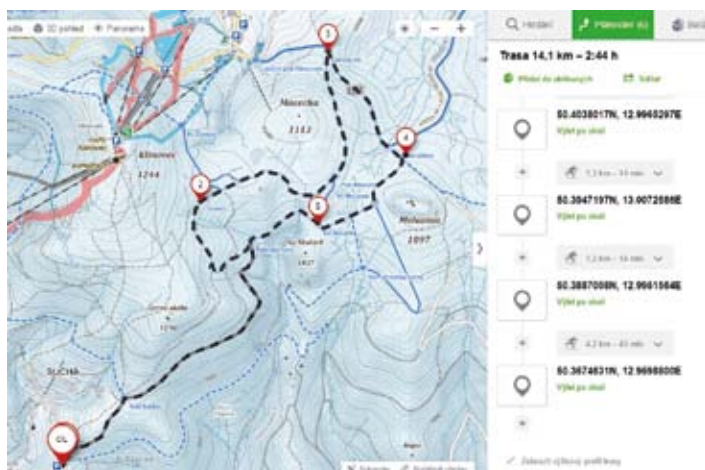
Tipy na výlety:

Mariánská/Havlovka – Rovnost – Eduard – rozcestí pod Špičákem (6 km)

Havlovka – důl Adam – Rovnost – Eduard – Cihelna – Nové Město – Havlovka (8,5 km)

Boží Dar

Několik desítek kilometrů pravidelně udržovaných lyžařských tras, Ježíškova cesta pro rodiny s dětmi i závodní areál Jahodová louka – to vše najdete v okolí Božího Daru, kolébce krušnohorského běžeckého lyžování. Vede odsud historicky první značená lyžařská trasa na Plešivec, magistrála k Mrtvému rybníku a dál ve směru na Pernink a Jelení i stopy směřující přes Hubertky nebo Mílov dále na saskou stranu Krušných hor. Kombinace nadmořské výšky, rozsahu zdejších tras a frekvence úpravy stop pasuje Boží Dar již po desítky let na ráj běžkařů. Ti oceňují i místní služby od restaurací, obchodů, půjčoven lyží až po ubytování

Užitečným nástrojem pro plánování výletu je zimní (lyžařská) verze portálu mapy.cz

a fungování zdejšího infocentra. Na druhou stranu pokud toužíte po klidu a stopě, v níž kilometry nenarazíte na živáčka, raději se trasám v okolí Božího Daru vyhněte – zejména o víkendech a svátcích zde bývá velmi těsno.

Zajímavosti: Malý okruh Ježíškovy cesty je určen pro běžkaře i pěší – bez ohleduplnosti se zde neobejdete. Krušnohorská lyžařská magistrála vede částí NPR Božidarské rašeliniště, do které se jinak než běžecovou stopou nedostanete. Okolo Božidarského Špičáku je upravován okruh pro bruslaře.

Parkování: centrální parkoviště „Kapka“, parkoviště u Sapouška. Pozor, na silnici mezi Božím Darem a Ryžovnou se parkovat nevyplatí (zákaz parkování)!

Občerstvení: Krmelec na Ježíškově cestě, v obci

Tipy na výlety:

Boží Dar – Barbora (okruh Karlova běhu) – Mrtvý rybník – Boží Dar (21 km)

Boží Dar – Myslivny – rozcestí pod Špičákem – Plešivec (10 km)

Boží Dar – Pernink kolem Božidarského Špičáku po magistrále (14 km)

Okolí Loučné pod Klínovcem, Meluzíny a Suché

Na dosah od klínoveckého skiarealu se doslova skrývá téměř pět desítek kilometrů lyžařských tras. Vzhledem k nadmořské výšce přesahující tisíc metrů jsou zdejší sněhové podmínky velmi dobré ať už na oblíbené magistrále mezi hote-

lem Nástup a Horní Halží, nebo na trasách v okolí Meluzíny a Pytlácké rokle. Do stopy se běžkař dostane nejen ze severní strany Klínovce, ale také ze Suché u Jáchymova, kde je možné pohodlně zaparkovat u zdejšího fotbalového hřiště. Východní část zdejších tras, které jsou navštěvovány především běžkaři z Chomutovska a Klášterce nad Ohří, je vzhledem k mírnému profilu vhodná i pro začínající a rekreační lyžaře, naopak u Macechy, Pytlácké rokle a Suché je třeba počítat s náročnějšími sjezdy i výstupy.

Zajímavosti: trasa magistrály mezi Nástupem a Horní Halží vede po silnici č. 223, která je pro účely vedení lyžařské trasy na zimní sezonu uzavírána pro silniční provoz

Parkování: parkoviště u hotelu

Nástup, u silnice pod Klínovcem, v Suché, v Horní Halží

Občerstvení: ve skiareálu Klínovec, v Loučné pod Klínovcem, v Suché

Tipy na výlety:

magistrála mezi hotelem Nástup a Horní Halží (tam a zpět 16 km)

Suchá – Pytlácká rokle – Meluzína – Traverz – Suchá (14 km)

Při svých běžkařských putováních mějte na paměti, že základem příjemného prožitku je především ohleduplnost k ostatním a respektování obecných pravidel pohybu v běžecké stopě.

Ať jsou vaše zážitky v krušnohorské běžecké stopě jenom dobré.

Eva Nduwimana,

První Krušnohorská, o. p. s.

Zprávy z TJ Radon Vysoká Pec

Ze Štítu Krušných hor

Letošní zimní sezona začala pro běžkaře z Radonu již v polovině listopadu prvním brouzdáním na zasněžených loukách v okolí Rudného, na které navázaly tréninky v areálu na Fichtelbergu. Brzy již bylo dost sněhu i na domácích tratích, a tak jsme mohli nově pořízenou rolbou upravit přibližně 10 kilometrů tratí na místních loukách. Byli jsme tak, spolu s areálem na Fichtelbergu, jediní, kdo měl již během prosince upravené trasy.

Nejen díky tomu jsme na prahu

nové sezony posbírali spoustu vavřínů. První lyžařské závody se konaly v biatlonovém areálu Eduard, odkud přivezli zlatou Mates Andresík a stříbrnou Sára Šebestová. Následovaly Zahajovačky na Jahodovce, kde zvítězil Aleš Vaněček, stříbro bral Matěj Andrš a bronz Petra Holíková. Další víkend jsme závodili opět na Jahodovce v tradičním závodě Štít Krušných hor. A bilance? V sobotu dvakrát bronz (Aleš Vaněček a Mates Andresík), v neděli zlatá Mates Andresík,

Novoroční vyjížďka

stříbrná Aleš Vaněček a bronzová pro závodícího trenéra Šemíka. Vzestup výkonnosti všech našich závodníků je markantní. Kromě závodní činnosti jsme ještě zvládli 1. ledna uspořádat tradiční novoroční vyjížďku po stopách Jana Petrlíka a také dva otevřené tréninky pro širší veřejnost.

Členská základna se již během podzimu rozrostla, a proto trenérský tým posílila zkušená trenérka Dana Schwarzová. Díky sponzorským příspěvkům a brigádám

jsme si mohli pořídit potřebné stroje, jednak starší rolbou a také sněžný skútr. Proto můžeme kvalitně upravovat stopy nejen pro naše potřeby, ale také pro širokou veřejnost. Poděkování patří všem, kteří se na úpravě stop a opravách strojů podílejí.

Nyní na nás čeká velké zimní soustředění, pár dalších závodů a 24. února také náš vlastní závod Radon Ski Pec, na který zvou všechny příznivce běžeckého lyžování.

Jakub Šebesta

Doporučujeme kulturní, společenské a sportovní akce

Kulturní akce

- 20. 1. - Reprezenční ples Léčebných lázní Jáchymov
(Radium Palace, Jáchymov; 20:00)
- 27. 1. - Reprezenční ples města Ostrov a Domu kultury Ostrov
(DK Ostrov; 19:30)
- 24. 2. - 8. reprezenční ples obce Pernink
(KC Krušnohorka, Pernink; 19:30–02:00)

Z programu Lázní Jáchymov

- 20. 1. - Clarinet Society hraje swing (Běhounek; 19:30)
- 23. 1. - Opera, opereta, muzikál (Běhounek; 19:30)
- 25. 1. - Slavné evergreeny české dechovky (Radium Palace; 20:00)
- 27. 1. - Taneční večer (Radium Palace; 19:30)

Koncerty, divadla

- 19. 1. - KSO: Dirigentský masterclass ve spolupráci s Vysokou hudební školou Franze Liszta ve Výmaru (Lázně III., Karlovy Vary; 19:30)
- 22. 1. - O Budulínkovi (Točna – DK Ostrov; 19:30)
- 24. 1. - KSO: Ravel/ Franck (Grandhotel Ambassador Národní dům, Karlovy Vary; 19:30)
- 24. 1. - Dámy z Aniane (DK Ostrov – Divadelní sál; 19:30)
- 25. 1. - Poezie & jazz: Josef Topol – Básně (Galerie Drahomíra; 18:00)
- 8. 2. - KSO: Mozart/ Bach/ Schubert
(Karlovarské městské divadlo; 19:30)
- 21. 2. - KSO: Klavírní recitál
(Grandhotel Ambassador Národní dům, Karlovy Vary; 19:30)

Výstavy, přednášky

- 18. 1. – 9. 3. - Tajemné Krušnohoří – Erzgebirge. Výstava fotografií
Ing. Víta Skotnici (Dvůr zámku Ostrov,
vernisaž 18. 1. v 17:00)
- 20. 1. - Milan Brož a Alena Boušková: Významné geofyzikální jevy
v západních Čechách – vulkanismus, výrony minerálních
pramenů, zemětřesené roje. Známé jejich vzájemné souvislosti?
(Muzeum Královská mincovna Jáchymov; 17:00)
- 25. 1. - Ing. arch. Petr Šimr: Tajemství a kouzlo lega
(Muzeum Karlovy Vary; 17:00)
- 25. 1. – 4. 3. - Sochaři Antonín a Gizela Kuchařovi
(Galerie umění Karlovy Vary; vernisaž 17:00)
- 25. 1. – 4. 3. - Malíř Karel Retter 1928–2017

(Galerie umění Karlovy Vary; vernisaž 17:00)

- 26. 1. - Jarka Uremović Jůnková: Pěšky do Santiaga aneb splněný
dětský sen (KC Krušnohorka, Pernink; 19:00)
- 27. 1. - Ateliér Archa – Malovaná kniha s Markétou Kotkovou
(přihlášky do 19. 1. na tolarova@wlastovka.cz
nebo tel. 777 724 869; Waldorfská základní škola Wlastovka,
Karlovy Vary; 10:00–16:00)
- 31. 1. - Zaniklá a znovuobjevená řemesla
(zámek Ostrov; 13:00–17:00)
- 8. 2. - Konference Péče o památky a krajinu v Karlovarském kraji
(zámek Ostrov; 9:00–17:00)
- 17. 2. - Zdeněk Kučera: Zaniklá sídla a jejich dědictví v proměnách
kulturní krajiny pohraničí Česka v 2. polovině 20. století
(Muzeum Královská mincovna Jáchymov; 17:00)
- 22. 2. - Stanislav Lhota: Orangutani, co jedí šišky a žaludy
(Muzeum Karlovy Vary; 17:00)
- do 28. 1. - Čapek & Čapek / Hravě světem velkých umělců Josefa a Karla
(Interaktivní galerie Becherova vila, Karlovy Vary)
- 23. 2. - Milan Jelínek: Balkánem tak trochu jinak
(KC Krušnohorka, Pernink; 19:00)
- do 31. 1. - Robert Vician: Káry a abstrakce
(Galerie Drahomíra; Karlovy Vary)
- do 4. 3. - Svět kostiček (Muzeum Karlovy Vary)
- do 11. 3. - ArchaeoMontan – výzkum středověkého hornictví
v českém a saském Krušnohoří
(kostel Zvěstování Panny Marie, Ostrov)

Sport

- 19. 1. – 21. 1. - Deutsche Jugendmeisterschaften
v severské kombinaci (Klingenthal)
- 20.–21. 1. - ČP žactva v běhu na lyžích (Boží Dar)
- 24.–29. 1. - Lyžařský přejezd Krušných hor (Kraslice – Chomutov)
- 27.–28. 1. - Krušnohorský pohárek (Telnice / Klíny)
- 3. 2. - Blatenská deseti hodinovka (Horní Blatná)
- 3. 2. - Závod v běhu na lyžích na perninském kolečku (Pernink)
- 4. 2. - Bergmannscup – sjezd (Mühlleithen)
- 10. 2. - Sächsische forstliche Skimeisterschaften –
běh na lyžích (Mühlleithen)
- 10.–11. 2. - Karlův běh (Boží Dar)
- 21. 2. - Světlušky (Boží Dar – Nováky)

Kopec lidi baví...

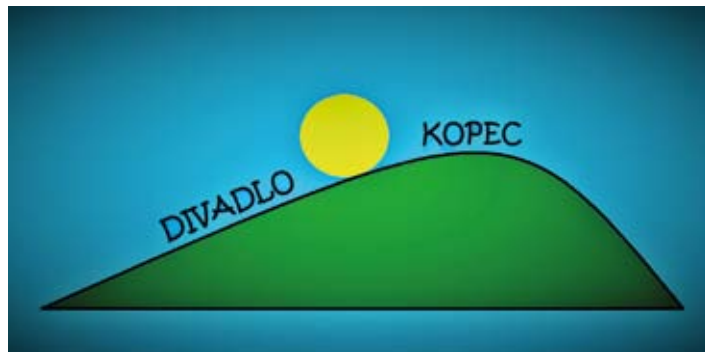
Divadlo Kopec, které má svou domovskou scénu v perninském kinosále, přednedávnm oslavilo první výročí své existence. Za pouhý rok svého působení se ochotníkům podařilo vystoupit před zraky veřejnosti nejméně jedenáctkrát.

Divadlo uvedlo již dvě premiéry svých autorských her, po nichž následovalo několik repríz v Perninku a na jiných místech většinou v okolí Karlových Varů. Máme odhadem spočteno, že nás v minulé sezoně navštívilo a zhlédlo více než tisíc diváků. Z reakcí publika to vypadá, že většinou spokojených a pobavených. Máme z toho všeho moc velikou radost a dává nám to sílu a povzbuzuje nás k další práci. Myslím, že se nám vydařil i projekt zapojení dětí v rámci dětského divadelního souboru, který také několikrát vystoupil před zraky diváků jak v naší pohádce, tak se samostatným programem například na akci „Perninský masakr“ (setkání uměleckých dřevosochařů).

Z ohlasů lidí, kteří zde žijí, je často jasné, že si velice cení našich kulturních aktivit. Členové našeho divadla jsou povětšinou lidé aktivní nejenom v divadle, ale snaží se přispívat svým dílem i v jiných oblastech obrody zdejších krušnohorských tradic. Jsou to povětšinou nadšenci a lidé, kteří mají zdejší kraj hluboko v sobě. Všichni jsme profesně naprosto z odlišných oborů. Máme zde kolegy z policejní

praxe, obchodu, školství, služeb, techniky, stavitelství i studující. Myslím, že právě tato různorodost nás sblížuje. Divadlo je pro nás všechny určitá terapie a my všichni se tak alespoň na chvíli dokážeme odpoutat od starostí a vymýšlet zábavu nejenom pro sebe, nýbrž hlavně pro ostatní. Jádrem našeho divadelního spolku nyní tvoří dvanáct lidí. Záběr divadla nekončí na našem pódiu. Za minulý rok jsme učinili i několik skutků, kterými jsme pomáhali lidem kolem nás. Nebáli jsme se ani přidat ruku k dílu tam, kde bylo třeba.

V další, tedy této sezoně máme v plánu uvést zbrusu novou a samozřejmě opět autorskou divadelní hru s názvem „Balíme, králi Šénmane“. Tuto informaci uvádíme zde v Luftu vlastně poprvé. Bude se jednat samozřejmě o legraci, na níž máme své hry postaveny. Chceme lidi hlavně bavit. Také nás oslovují kolegové z jiných divadel, a pokud vše půjde podle plánu, tak již v této sezoně vystoupíme v jednom nebo více z pražských divadel. Společným záměrem je propagovat náš kraj a přilákat sem další lidi nejenom za krásnou přírodou, ale také

za kulturou, pozvat přímo k nám divadelní kolegy z větších měst. Nemyslím tím pouze Prahu, skvělé je divadlo například v Chebu.

Nemusi se nakonec jednat pouze o divadlo, avšak také o hudbu. Samozřejmě spíše komornějšího charakteru, ovšem proč ne. Záleží pochopitelně na místních lidech, s nimiž zatím máme jenom tu nejlepší zkušenost. Dobré nápady a zajímavé akce vždy rádi podpoří. Za to jsme samozřejmě moc rádi. Je to taková má vize, jak zpopularizovat a zároveň využít úžasný div – kinosál v naší obci. V sále je výborná akustika, protože má kapacitu až 170 míst, byla v minulosti škoda, že se využíval pou-

ze k sobotnímu promítání filmů. Dnes je tady i naše divadlo a my doufáme, že ještě dlouho bude. Chtěl bych tímto pozvat všechny čtenáře Luftu k jeho návštěvě. Informace o naší činnosti naleznete na facebookových stránkách Perninské divadlo Kopec.

Máme zde začátek nového roku a využil bych to k přání za mě a všechny kolegy z divadla Kopec, ať je k nám všem tento rok vlídný a ať se nám všem vše ve zdraví daří. Moc fandíme těm, kdo se snaží svět kolem nás, a to nejen tady v Krušnohoří, udělat krásnější. Tak někdy u nás v divadle, přátelé.

Jan Mašata
a členové divadla Kopec

Silnice z Perninku do Karlových Varů kolem roku 1910

Krušnohorské silnice a cesty se občas v průběhu zimního období stávají kapitolou sama pro sebe. My řidiči potom s jejich stavem svádíme nerovný souboj, který komentujeme snůškou nelichotivých výrazů a slovních spojení. Nereálná představa suché černé asfaltové stužky vinoucí se v zajetí sněhových bariér zasněženou krajinou je zatím, a jistě ještě dlouho bude, součástí říše pohádek, přestože máme k dispozici tu nejmodernější

techniku zimní údržby. Člověka tak musí mimochodem napadnout myšlenka, jak se s cestami v zimním období potýkali naši předkové, jak je asi udržovali, když ne průjezdnými, tak alespoň průchozími.

Samozřejmě, doba byla tenkrát jiná včetně dopravních prostředků a kolové povozy, tažené převážně koňmi a voli, vystřídaly v zimě saně. Doba nástupu a prudkého rozvoje motorismu má zatím poměrně krátkou historii. Osídlení

Silnice z Abertam do Perninku v zimě 1944

zde bývalo daleko větší a hustší než v současnosti. Za jakéhokoliv počasí museli lidé denně docházet často mnoho hodin, na velké vzdálenosti, do práce, dětskou školní docházku nevyjímaje. Zimy s množstvím napadaného sněhu byly někdy až na samé hranici únosnosti lidské existence, ale staří Krušnohorci byli na rozdíl od nás jiného fyzického i mentálního založení. Problémy, starosti a všelike nepřízně, včetně

počasí, byly brány jako nedílná součást tehdejšího života, prostě se s nimi tak nějak počítalo, žilo a pokud bylo lépe, patřilo poděkování Pánu Bohu. Doba nebyla pod taktovkou nereálných cílů, pod diktátem času. Život se odehrával v reálu, měl svůj řád, vycházející ze skutečnosti a řídící se poznatky a zkušenostmi čerpanými z existence bývalých pokolení. V případě problémů a nouze lidem žádný státní aparát nepomohl, museli se

postarat sami, s rodinou, příbuzenstvem, popřípadě se sousedy.

A tak to bylo i s cestami, na co nestačil cestář a jednotlivci, to zvládli v potřebném množství sousedé, místní usedlíci s použitím jednoduchého, spolehlivého a dodnes používaného základního nástroje údržby – obyčejné lopaty. Když bylo na cestách úplně nejhůř, dalo se vždycky v některé z četných usedlostí přespat. Jinak se při běžných podmínkách používala jednoduchá dřevěná ráhna, hradla, šípové pluhy bez či se zátěží, tažená buď lidmi, nebo hospodářskými zvířaty.

S příchodem motorových vozidel se staly tyto zdokonalené doplňky jejich součástí pro potřebu údržby a úklidu cest, včetně nových, pro tento účel vyrobených, prostředků (sněžné frézy apod.). Jako posypové materiály se vystřídaly popel, škvára, drť a technická sůl.

Na co se můžeme těšit v budoucnosti? Nechme se překvapit, jinak klasickou lopatu máme v chalupě k dispozici pro jistotu asi všichni.

Jiří Kupilík

**foto: Heimatmuseum
Stadt- und Landkreis Neudek
in Augsburg-Göggingen**

Průchod k domu v Horní Blatné

Připomenutí 530. výročí narození Štěpána Schlika

Již počtvrté se sešla, tentokrát v sídle Nadace St. Joachim v Jáchymově, skupinka nadšenců, příznivců a regionálních historiků, aby si připomněla významnou historickou osobnost našeho regionu hraběte Štěpána Schlika. Setkání se uskutečnilo v předvečer 530. výročí narození této osobnosti, zakladatele města Jáchymov a ostrovského rodáka. Přítomné přišel pozdravit i starosta města Jáchymov Bronislav Grulich.

Hrabě Štěpán Schlik se narodil 24. prosince 1487 v ostrovském zámku a zemřel, spíše byl prohlášen za nezvěstného, 29. srpna 1526 u Moháče. V tento den se zúčastnil bitvy proti Turkům po boku krále Ludvíka I. Jagellonského, k němuž ho vázalo osobní přátelství. Právě od něj získal roku 1520 pro Jáchymov statut svobodného horního města, které založil, a v němž nechal se souhlasem sněmu Království českého razit jáchymovské tolary.

Přítomné přivítala Hraběcí Milost Štěpán Schlik alias Jaroslav Kulhavý v dobovém kostýmu. Poté měla krátkou přednášku o rodině Schliků a o osudech samotného

Účastníci setkání u pomníku zakladatele Jáchymova

Štěpána Schlika Miluše Kobesová. Pak se všichni přesunuli do parku Štěpána Schlika, který se nachází ve střední části starého města, a u pomníku zakladatele města uctili jeho památku.

Pomník nechala postavit městská rada v roce 1924 podle návrhu sochaře a keramika Michaela Mörtla. Kámen na památník byl přivezen z Vlčí hory u Mariánské a realizací bronzové pamětní des-

ky byl pověřen Ernest Hippmann z Hroznětína. V roce 2006 byla bronzová deska z pomníku ukradena a dnes je zde pouze její plastová kopie. Je škoda, že právě k 530. výročí narození nebyla osazena bronzová replika. Štěpán Schlik by si ji určitě zasloužil.

Po uctění památky se všichni vrátili do sídla Nadace St. Joachim, kde pokračovali v přátelském rozhovoru a diskusi o zajímavostech

minulého i současného Jáchymova. Od Jaroslava Ochece se tak přítomní například dozvěděli, že pomník Štěpána Schlika stojí na místě, které se kdysi nazývalo „Hrob Jáchymova“, nebo proč budova jáchymovské radnice má přistavené poslední patro pouze v horní části radnice.

**Miluše Kobesová,
Nadace St. Joachim
foto: Jaroslav Ochec**

MUDr. František Žďárský a jeho role v rozvoji léčby radiem v Jáchymově

Marie Curie-Skłodowska v Jáchymově roku 1925

Začátkem 20. století umocnil hornický věhlas Jáchymova, sahající do 16. století, rozvoj lázeňství ve spojitosti s léčbou radiem. Tento rozvoj nepochybně podnítilo zjištění radioaktivity jáchymovského smolince Antoinem Henrim Becquerellem¹ a především objevení i izolace vzácného radia Marii Curie-Skłodowskou² z radioaktivních odpadů vzniklých při zpracování jáchymovského smolince a výrobě uranových sloučenin.

Lázeňský a léčebný vzestup Jáchymova zásadním způsobem souvisel s důlní činností. Kromě těžby stříbrné rudy, proslavené ražbou tolaru (mince uznávané natolik, že podle ní byl pojmenován i americký dolar), vstoupily jáchymovské doly ve známost jako přímý zdroj uranu a z něj izolovaného radia. Navíc v jáchymovských dolech tryskaly ve velké hloubce léčivé vody bohaté na plyný rozpadový produkt radia, tedy jeho radiovou emisi zvanou radon.

V „Kronice horního města Jáchymova a jeho hornictví v kontextu dějin Země koruny české“ se k roku 1906 uvádí, že první dvě kabiny radioaktivních lázní vznikly v domě pekaře Josefa Kühna na tehdejší Šlikově třídě a radioaktivní vodu sem ve 40litrové putně na zádech z Wernerova dolu donášel horník Josef Prennig, řečený Donnerkeil.³

Začátek progresivního rozvoje lázeňství a léčby radiem je spojován s Ústavem pro léčbu radiem v Jáchymově⁴. Tento ústav, pokládán za jedno z nejstarších zařízení tohoto druhu vůbec, zahájil činnost již v roce 1907. Slavnostně otevřen byl v roce 1911 po dokončení prací na jeho nové budově, jejíž výstavba započala v roce 1909. Zpočátku, ještě za Rakouska-Uherska, byl ústav v majetku Státní horní správy v Jáchymově, po vzniku Československa v roce 1918 bylo jeho vlastnictví v roce 1921 delegováno na ministerstvo zdravotnictví, které jej začlenilo do organizační struk-

MUDr. František Žďárský na snímku z roku 1933

tury Československých státních radiových lázní v Jáchymově.

Akciová společnost, založená v roce 1911 ve Vídni s účasti příslušníků aristokracie a velkopřemyslu, začala ještě v témž roce stavět v Jáchymově hotel Radium Kurhaus. Projekt hotelu, později nazvaného Radium Palace, zpracoval baron Gustav Flesch von Bruningen, výstavbu řídil vídeňský stavitel Burian. V roce 1922, tedy deset let po dokončení, došlo k prodeji⁵ objektu československému státu.

Do léčby radiem v Jáchymově se s nevšední vehemencí a erudicí zapojil i MUDr. František Žďárský, který při tom využíval přitom nejen své lékařské vzdělání a znalosti v oboru chemie⁶, ale i své schopnosti komunikační, mimořádný kulturní rozhled a v neposlední řadě svoji houževnatost a smysl i úctu k lidské práci.

Rodištěm MUDr. Františka Žďárského (12. 8. 1898 – 16. 9. 1957) jsou Dašice u Pardubic. Jáchymov byl

nepochybně stěžejním místem jeho působení. V první etapě spadající do let 1933–1938 zde ve Státním ústavu pro léčbu radiem zastával funkci šéflékaře. Během nuceného intermezza v letech 1939–1945 se uplatnil jako praktický lékař v Praze. Do Jáchymova se MUDr. Žďárský vrátil v roce 1945 jako zmocněnec ministerstva zdravotnictví a následně zde působil jako ředitel Státních radiových lázní. S tím související vypětí mělo za následek srdeční selhání, jemuž v roce 1957 podlehl. Zemřel v Jáchymově, pochován je ve svém rodišti Dašicích.

Významný podíl MUDr. Františka Žďárského na rozvoji a užití léčby radiem v Jáchymově spočívá především v propracování techniky aplikace radiové emanace k léčebnému působení na lidský organismus, a to v kontextu k léčebným indikacím.⁷

Jako hlavní terapeutický prostředek MUDr. Žďárský uvádí působení radioaktivní termální vody využívané v hlavní lázeňské budově,

v léčebném ústavu a v sanatoriu M. Curie-Sklodowské. Jejich zásobování termální vodou obstarával za jeho působení pramen Curie vyvěrající v dole Svornost, s teplotou 28 °C a objemovou aktivitou kolem 5 kBq na 1 litr vody. Před rozvedem do kabin se voda na předepsanou teplotu přehřívala v boilerech při zachování všech ukazatelů radiové emance. Trvání koupele a odstupňování teploty i aktivity vody se stanovovalo individuálně, a to nejen v závislosti na indikaci, ale i se zřetelem na léčebnou fázi a konstituci pacienta.

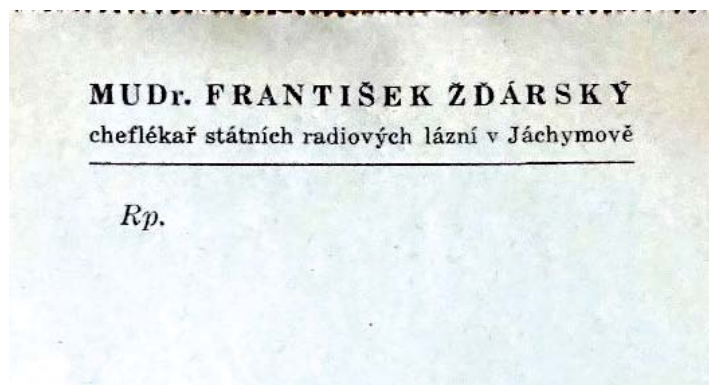
Mezi technikami využití radiové emance MUDr. Žďárský dále zmínil i použití radioaktivní termální vody k dlouhodobému zavodňování, střečním výplachům a hydroelektrické kontrole hospodaření organismu s vodou. Též inhalace vysoce aktivované vody a oleje, které se podle nejosvědčenějších poznatků a zásad aplikovaly ve vlhkých nebo suchých emanatoriích nebo individuálních kabinách vybavených inhalačními aparáty. Zvláštní pozornost MUDr. Žďárský věnoval tzv. curietherapii, tedy lokálnímu prozařování radiem, k jehož praktickému použití i nad rámec ničení zhoubných nádorů a speciálně rakoviny se již tehdy přiklápěla řada badatelů.

MUDr. František Žďárský se vítá s prezidentem Edvardem Benešem při jeho návštěvě v Jáchymově v roce 1945

Léčbu radiem prezentoval MUDr. Žďárský také ze zorného úhlu léčebných indikací, a tím i vhodnosti a dostupnosti léčebných prostředků v podmínkách jáchymovského lázeňského léčebného prostředí. Do léčby radiem v Jáchymově se zapojil jako zastánce radiumterapie, v níž se propojil účinek radioaktivních termálních lázní a lokálního prozařování radiem, a toto jeho úsilí se projevilo úspěšnými léčebnými výsledky.

Božena Pacáková-Hošťálková

Formulář receptu MUDr. Žďárského

Poznámky

¹ Antoine Henri Becquerel (1852–1908), francouzský fyzik, nositel Nobelovy ceny za fyziku v roce 1903, která mu byla udělena za objevení přirozené radioaktivity.

² Marie Curie-Sklodowská (1867–1934), francouzská vědkyně polského původu, dvojnásobná nositelka Nobelovy ceny. Poprvé tuto cenu získala v roce 1903 spolu s manželem Pierrem Curie za výzkum radioaktivity. Podruhé v roce 1911 jí byla udělena Nobelova cena za chemii, a to za izolaci čistého rádia a objevení dvou chemických prvků, radia a polonia.

³ SULDOVSKÝ, Josef; HORÁK, Vladimír. Kronika horního města Jáchymova a jeho hornictví v kontextu dějin Země koruny české. Ústí nad Labem, s. 162.

⁴ ŽDÁRSKÝ, František. Ústav pro léčbu radiem v Jáchymově. Jeho vývoj. Radium v něm používané. Jáchymov: Lékařský ředitel MUDr. F. Žďárský, 1952. Rukopis napsaný na stroji, na hlavičkovém papíře

Československých státních radiových lázní Jáchymov.

⁵ SULDOVSKÝ, Josef; HORÁK, Vladimír. Kronika horního města Jáchymova a jeho hornictví v kontextu dějin Země koruny české. Ústí nad Labem, s. 168 a 198.

⁶ Vědomosti v oboru chemie nabýval F. Žďárský i díky staršímu bratrovi Josefovi, který chemii vystudoval. Prof. Ing. dr. Josef Žďárský (1896–1980) působil jako profesor na Vysoké škole zemědělské v Praze.

⁷ ŽDÁRSKÝ, František. Lázeňská léčba radiem. In Jáchymov 1918–1938, sborník. Jáchymov: Národní jednota severočeská, odbor v Jáchymově, 1938. S. 26–27. V obsažnější podobě je souhrn léčebných prostředků a léčebných indikací uveden v rukopisu, který však není datován. Opatřen je razítkem MUDr. František Žďárský, cheflekař státních radiových lázní v Jáchymově. Z toho lze dovozovat, že rukopis patrně sloužil jako podklad k sepsání výše uvedené stati ve sborníku Jáchymov 1918–1938.

O autorce článku

Autorka článku Ing. Božena Pacáková-Hošťálková (1946) se po převážnou dobu svého aktivního pracovního působení pohybovala v oblasti památkové péče, a to jako specialista na památky zahradního umění a historickou kulturní krajinu. Její profesní dráha byla v rozhodné míře spojena s Národním památkovým ústavem a jeho předchůdci.

Potřebu napsat o MUDr. Františku Žďárském a jeho zapojení do léčby radiem v Jáchymově podnítila řada nálezů a indicií, které s manželem JUDr. Neklanem Pacákem objevila v dokumentační pozůstalosti vzdálené tety Jiřiny, rozené Pacákové a provdané za MUDr. Františka Žďárského. Po ovdovění v roce 1957 Jiřina nadále žila a pracovala jako zdravotní sestra v jáchymovských lázních, pak v karlovarském sanatoriu Imperial. Po provdání v roce 1961 následovala svého druhého manžela MUDr. Františka Kostku do Prahy.

Zdraví z Krušných hor – radonová kúra v Jáchymově

Pokud někdo trpí chorobou, jejíž léčení vyžaduje komplikovanou operaci, sahne raději po přírodní terapii. V případě onemocnění pohybového aparátu, například kostí, kloubů, chrupavek, šlach nebo svalů, se nabízí radonová kúra. Takovou kúru nabízí na mnoha místech, nejstarší a energeticky nejbohatší radonové lázně se však nachází v krušnohorském Jáchymově.

Radon je chemicky inertní plyn, který vzniká při radioaktivním rozpadu uranu a radia. V Krušných horách je proto jeho výskyt běžný zvláště v okolí ložisek uranových rud, odkud uniká do půdy a atmosféry nebo se rozpouští v tamějších podzemních vodách. Je nositelem měkkého radioaktivního záření alfa, které v našem těle vyvolá celý řetězec fyziologických reakcí. Absorbované energii se přičítají zásluhy na regeneraci kostí, chrupavek, šlach a svalů. Zmírňuje bolestivá zánětlivá onemocnění po dobu až několika měsíců.

V Jáchymově se radonové koupele k léčení výše uvedených

obtíží aplikují už od roku 1906. Dnešní čtyři prameny (Curie, C1, Běhounek a Agricola) mají nejvyšší obsah radonu na světě – 5 až 20 kBq/l (kilobecquerelů na litr) při teplotě vody 29–36 stupňů Celsia. Voda z pramenů se mísí a potrubím přivádí do jednotlivých lázeňských provozů. Radonová kúra pomáhá při artrózách kloubů a páteře, při onemocnění plotének, při poranění šlach a menisku, při revmatických onemocněních, při polyneuropatiích atd.

Jako u každé přírodní terapie je nutná i značná dávka důvěry. Kdo věří jen operativní a chemické medicíně a radonové koupele považuje za šarlatánství, žádnou úlevu nepocítí, protože si ji vůbec nepřipustí. Mnoho pozitivních zkušeností řady pacientů mi však dodává odvalu při výše uvedených obtížích takovou terapii absolvovat.

Konkrétní zkušenosti

Jsem abertamský rodák, má matka byla rodilá Jáchymovačka, nebo, jak jsme tehdy říkali, „Tolerin“ (Jáchymovu se v krušnohorském dia-

lektu říkalo prostě jen „Tol“). O síle jáchymovských pramenů jsem od mládí slyšel hodně vyprávět. Už delší dobu trpím artrózou v levém kolenní, kvůli níž jsem se v poslední době jen stěží belhal. Intenzivní lékařské vyšetření v Augsburgu před rokem prokázalo nutnost okamžité implantace umělého kolenního kloubu. Manželka měla už léta potíže s achilovkou. Ale oba jsme před operací dali přednost silám přírody.

Po důkladném prostudování prospektu na internetu jsme si objednali radonovou kúru v hotelu Běhounek v Jáchymově. Dostalo se nám vlidného přijetí, medicínský i servisní personál většinou mluvil německy. Ovšem samozřejmě je potěšilo, že také trochu umím česky, vznikl tak hned velice osobní

vztah. Vyhrazené parkoviště jsme měli přímo před hotelem, pokoje byly na nejvyšší úrovni. Stravování probíhalo formou švédského stolu, a to v pestrém složení a hojném množství. Služby pokojských byly vynikající, lékařská péče na-prosto bezproblémová.

A co nám pobyt v Jáchymově přinesl, kromě toho, že jsme si ho skvěle užili? Bolesti v mém levém kolenní jsou pryč, chodím bez hole a nekulhám. Vyléčili tu také achilovku mé ženy. A tyto výsledky teď přetrvávají už téměř rok. Lázeňský pobyt v Jáchymově stál za to. A pokud by účinek radonové kúry polevil, raději tam před případnou operací zase zajedu.

Josef Grimm
foto: Jiří Kupilík

Kde získat potřebné informace

Nejlépe na internetu, když si v Googlu zadáme pojem „radon“, nebo na stránkách www.laznejachymov.cz. Kdo k internetu nemá přístup, může si na adrese Léčebné Lázně Jáchymov, T. G. Masaryka 415, 362 51 Jáchymov vyžádat brožuru „Radon je energie, energie je život“, jež je k dispozici v mnoha jazykových mutacích. Na stejné adrese lze získat i katalog všech spolupracujících lázeňských hotelů s pestrou nabídkou lázeňských pobytů a cenami.

Hostinec Zum Heinrichstein

U silnice z Horní Blatné do Potůčků, zhruba 1,2 km za tabulí označující konec obce, stával až do doby po druhé světové válce hostinec Zum Heinrichstein. Dnes z této kdysi výstavné budovy v údolí pod Jindřišskými skalami zbyla jen zarostlá hromádka cihel a kamení, které si málokdo povšimne.

Je zajímavé, že dříve stálo hodně domů i mimo obce. Jak je patrné z katastrální mapy z roku 1842, odbočuje od Blatenského potoka příkop, označovaný jako „Blaufarberwerk Graben“ k domům, stojícím níže vlevo v údolí. První písemné zprávy o nich pocházejí

z roku 1677, kdy byla prodána tamní sklárna a výroba modrých kobaltových barev. Tento kousek země byl tedy osídlen již o řadu let dříve. Protože však vodní energie, jež měla tehdy stejný význam, jaký má dnes elektřina, se mnohem hůře přiváděla tam, kde ji bylo po-

třeba, bylo nutné takové provozy umístit v blízkosti potoků a řek. Díky nalezištím kobaltových rud v blízkém okolí tam byla zřízena sklárna a výroba barev „Oberes Blaufarbenwerk am Breitenbach“. Výroba kobaltových barev skončila na Horníblatensku před rokem

1860 a už před rokem 1900 byl bývalý mlýn na kobaltovou barvu přebudován na pilu.

Důležitým aspektem pro umístění těchto domů byla také silnice z Horní Blatné, která byla založena roku 1534 jako saské město, do Schwarzenbergu, regionálního

Místo, kde stával hostinec (foto: Michal Urban)

správního centra. Lze tedy vycházet z toho, že již v té době tu byla zřízena cesta sjízdná pro povozy, protože do Horní Blatné bylo potřeba přepravovat dříví a stavební materiál, nářadí a další věci, zpět se pak přepravoval vyrobený cín. Jelikož tyto materiály byly těžké, musela být cesta vedena s mírným sklonem, aby se koně a povozy příliš nenamáhaly. Z Johanngeorgenstadtu do Horní Blatné bylo nutné překonat převýšení 200 metrů. Listiny potvrzují, že tuto cestu podél Blatenského potoka zřídili obyvatelé saských obcí. Až do 19. století byla označována jako Blatenský průsmyk a do roku 1899 představovala důležitou dostavníkovou trasu z Johanngeorgenstadtu do Karlových Varů. Tuto cestu využívali šaští i čeští obchodníci, takže byla poměrně frekventovaná.

Po dokončení železniční trati z Johanngeorgenstadtu do Karlových Varů její význam poněkud upadl. Přesto ale osadou pod Jindřišskými skalami (Strašidly) denně prošlo a projelo mnoho hladových a žízňových formanů a kupců. Proto byl velký dům č. p. 37 na pravé straně silnice, bývalý panský dům výroby barev, v rámci její

přestavby na pilu přebudován koncem 19. století na hostinec Zum Heinrichstein. V neděli byl zřejmě i oblíbeným výletním lokálem obyvatel Horní Blatné směřujících na Jindřišské skály.

Co člověk nevyužívá, to si příroda bere zpět. To se stalo i tady. Pozůstatky lidské činnosti u Blatenského potoka dnes už rozpozná pouze školené oko.

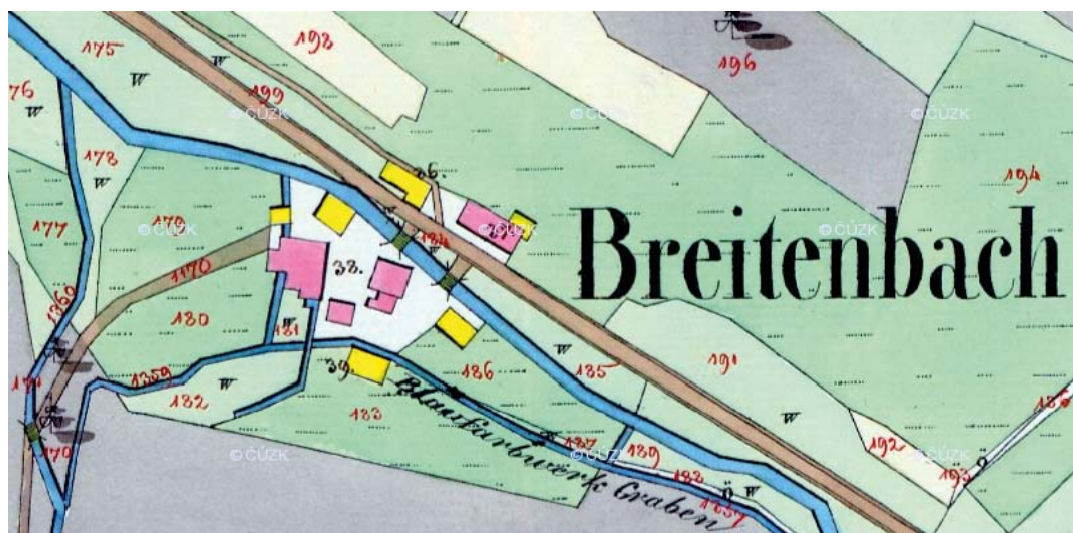
Ulrich Möckel
překlad: Roman Kloc

Hostinec, v pozadí Jindřišské skály

Hostinec Zum Heinrichstein kolem roku 1910

Katastrální mapa z roku 1842 (www.cuzk.cz)

Dvojnásobné zastoupení Nových Hamrů na ZOH v jihokorejském Pchjongjangu?

V listopadovém vydání Luftu z roku 2013 jsme zveřejnili rozhovor s mladou českou reprezentantkou v běhu na lyžích Petrou Novákovou z Nových Hamrů. Tehdy nás ani nenapadlo, že po čtyřech letech budeme na našich stránkách věnovat místo jejímu o tři roky mladšímu bratru Michalovi. Oba spolu vytvořili mezi českou reprezentační špičkou první sourozeneckou dvojici. Rozhodli jsme se Michala vyzpovídat, aby nám řekl nejen něco o sobě, ale i trochu podhalil roušku tajemství sourozeneckého úspěchu.

Začneme už klasickou otázkou. Jaký je tvůj vztah ke Krušným horám, k místům tvého dosavadního života?

Krušné hory jsou pro mě skutečným domovem, jsou místem, kde se cítím být sám sebou, přinášejí mi klid a pocit stability a jistoty do jinak hektického života. Jsem rád, že jsem mohl vyrůstat a žít právě zde. V podstatě celé mé dětství je spojené s těmito horami. To znamená spoustu vzpomínek a pouto na celý život, jež zřejmě posílilo i sportování v této krásné krajině. Nakonec i zdejší ne vždy jednoduché podmínky mi výrazně přidaly na vlastnostech, které jako vrcholový sportovec potřebuji – na píli, trpělivosti a odhodlání.

Vyrůstal jsi ve sportovní rodině, tvé první sportovní kroky vedly rodiče. Zaujalo tě běhání na lyžích natolik, že už od samého počátku jsi byl rozhodnut se mu věnovat?

Zpočátku mě nejvíce zaujalo sjezdové lyžování. Nebyla to taková námaha. V Nových Hamrech jsme měli jízdenku na vleky zadarmo a táta dříve závodil, takže nás se sestrou učil. Nicméně vzorem pro mě byli vždy běžci na lyžích. Asi proto, že jsem je viděl častěji v televizi a byl tu Lukáš Bauer z Božího Daru a k tomu mamka často vyprávěla o svém závodění a trénování. I když jsem měl často problém, že se mi na trénink nechtělo, stal se běh tak nějak mojí součástí a přirozeností. Cyklistiku jsem měl v létě také rád, ale ne tolik jako lyžování.

Ovlivnil tvoji sportovní a závodní budoucnost i sourozenecký vztah – soupeření?

Myslím si, že ano. V sestře jsem viděl vzor, byla sakra dobrá jak ve sportu, tak ve škole. Vlastně mi určovala směr, díky ní jsem o ničím nepochyboval a šel v jejích stopách. Tvořila podstatnou část mého okolí, které mi ukazovalo, že žít tímto způsobem je normální.

Závod na 7,5 km klasicky při Evropském olympijském festivalu mládeže v únoru 2013, což byl Novákův první start v závodech evropských rozměrů

Snažil ses své starší sestře vyrovnat, či tě motivovalo něco jiného?

Ano, snažil. Na každém výletě byla o pět minut přede mnou a mamkou. To mě štválo. Později už trénovala v LK Slovan Karlovy Vary a na výletech s námi nebyla vždy, takže se to částečně vyřešilo. Stále jsem však viděl, jak vozí domů medaile z mistrovství ČR a věší si je doma na bambusovou hůlku. Říkal jsem si, že taky nějakou tu medaili potřebuji. Postupem času mě motivovalo ještě soupeření s ostatními kluky v kategorii, především s Tomem Řehořkem. Na lyžích jsme na tom bývali dost podobně. Před závodem

jsem byl vždy hodně nervózní, aby mě neporazil...

Jak jste spolu v dětských letech vycházeli?

Záleželo na náladě. Často jsme si spolu hráli a byla zábava, někdy však přišly krizové chvíle... Když jsem byl na soustředění Slovanu se starší skupinou, v níž sestra trénovala, dávala na mě pozor a starala se. To jsem byl moc rád.

Vzpomeň si ještě na chuť prvních závodů, vítězství či porážek?

Závody jsem skutečně prožíval. Nervózní jsem byl už týden dopředu. Při závodech mi nevadila ani tak fyzická zátěž, jako právě strach ze soupeřů a porážky. Takže to byla spíše psychická zátěž, mu-

sel jsem vystoupit ze své komfortní zóny. Vítězství bývalo nesmírně příjemné a uvolňující. Potom jsem byl velice šťastný a vůbec jsem nepřemýšlel o dalším závodění. Jako kdyby byl onen závod poslední bitva světa a já ji vyhrál. Když jsem naopak prohrál, musel jsem sledovat soupeře, kteří mě porazili, co dělají, jak to, že jsou tak dobří. A závod jsem poté nemohl pustit z hlavy, stále mě ta porážka užírala. Pamatuji si velice dobře na jeden konkrétní závod, v němž mi fyzická zátěž vadila moc. Byl jsem asi ještě předžák a účastnil se kratoučkému závodu při Karlově běhu. Jako, myslím, nejmladší na startu jsem také po pár metrech byl úplně poslední.

Byl jsem z toho frustrovaný a ještě k tomu měl na sobě oteplováky a silnou kombinézu. Bylo mi vedro, nemohl jsem, přišlo mi, že vítr fouká přímo proti mně a mamka se vedle mě vezla na lyžích a místo povzbuzování si povídala s nějakou cizí paní a plně mě ignorovala. (smích)

Dělat sport naplno je řehole, která mladého člověka omezuje v rozletu, zájmech i radovánkách generace vrstevníků. Přemýšlel jsi někdy o tom, proč to vlastně chceš, proč to děláš, nezaváhal jsi někdy?

Přemýšlel jsem o tom, zároveň jsem si ale představil život bez vrcholového sportu, a to bych se necítil dobře, nebyl bych to já, vzdal

bych se své části. Vrcholový sport přináší skutečně mnoho omezení a negativních věcí, já jsem ovšem už dlouho věděl, že se tímto směrem vydávám, a už dlouho jsem si myslel, že to stojí za to.

Samozřejmě by čtenáře zajímal i tvůj sportovní vzor. Měl jsi stále jeden, nebo se s léty měnil?

Od mládí byli mými sportovními vzory Lukáš Bauer a také Kateřina Neumannová. Byli pro mě jako bohové a já chtěl být jako oni. Vidět ve stopě na Božím Daru Lukáše Bauera pro mě bylo takové boží setkání. Dále se ke vzorům přidal Petter Northug z Norska. Jednoznačně fenomén, který změnil běžecské lyžování. Dnes je obdivuhodné, že nastupce Northuga Johannes Klæbo

Prolog sprintu klasicky při světovém poháru v Norsku (prosinec 2016)

Trénink před světovým pohárem v italském Toblachu v prosinci 2017

Životopis

Michal Novák se narodil 26. října 1996 v Karlových Varech. Bydlí s rodiči v Nových Hamrech. Po absolvování Prvního českého gymnázia v Karlových Varech je od roku 2016 studentem studijního programu Kybernetika a robotika na Fakultě elektrotechnické ČVUT v Praze.

Sportu se věnuje od šesti let. Byl členem TJ Jiskra Nejdek, v zimě závodil v běhu na lyžích, v létě na horském kole, především pod vedením své matky Evy. Později přestoupil do LK Slovan Karlovy Vary v běhu a do TJ Slavia Karlovy Vary v cyklistice. Jeho prvními trenéry v LK Slovan byli Jaroš Řehořek a Ivan Jindra. První start v závodech republikového rozměru si odbyl roku 2006. Roku 2008 se již umísťoval na medailových pozicích v běhu a v cyklistice se stal vicemistrem ČR. Cyklistiku nicméně postupně opustil a začal se věnovat pouze běhu na lyžích. V letech 2012 a 2013 byl zařazen do týmu olympijských nadějí ČR. Vrcholem byl Evropský olympijský festival mládeže v Rumunsku. Jeho maximem bylo 10. místo. Od roku 2014 byl zařazen v juniorském reprezentačním týmu ČR a prožil první start na mistrovství světa juniorů v Itálii. Nejlepšího umístění ve

Michal Novák

světové konkurenci mezi juniory dosáhl roku 2016 – 8. místa. Po sezoně 2016 přestoupil z LK Slovan Karlovy Vary do sportovního centra Ministerstva obrany ČR – Dukly Liberec a stal se členem reprezentačního týmu ČR. Od podzimu roku 2016 poprvé pravidelně nastupoval do závodů světového poháru. Také se zúčastnil mistrovství světa ve Finsku a jeho nejlepším výsledkem bylo 36. místo na 50 kilometrů. Na jaře 2017 se vrátil zpět do LK Slovan Karlovy Vary, reprezentaci převzal finský trenér Ilkka Jarva, který řídí trénink na reprezentačních kempech a konzultuje trénink mimo kempy s jeho osobním trenérem Vasillem Husákem. Tato spolupráce nadále trvá.

je jen o čtyři dny starší než já. A už ve dvaceti letech vyhrál světový pohár ve sprintu.

Kterých sportovních úspěchů si zatím ve své relativně krátké kariéře nejvíc vážíš, na které nejvíc vzpomínáš?

Nejvíce si vážím 8. místa na juniorském mistrovství světa 2016 v Rumunsku. A vůbec na celou sezonu 2015/2016 vzpomínám nejvíce. Byla to průlomová sezona, mé výkony byly po celou dobu velmi dobré. Zjistil jsem, že na Evropském poháru OPA cup mohu vyhrávat. Také jsem se poprvé zúčastnil závodů světového poháru, kde jsem reprezentoval Českou republiku v první štafetě třeba i s Lukášem Bauerem. Dále si vážím 36. místa, týmového sprintu a štafety na mistrovství světa 2017 v Lahti. To jsem poprvé viděl, že mohu obstojně závodit i na nejvyšší světové úrovni.

Sport je sice sport, ale po absolvování maturity jsi nastoupil na vysokou školu, studuješ poměrně náročný obor. Jak se dá studium s vrcholovým sportem oboustranně úspěšně dohromady skloubit?

Skloubit to jde těžce. V Česku zřejmě neexistuje žádný obecný systém, který by tuto problematiku řešil. Musím myslet dopředu a plánovat, osobně se domlouvám s vyučujícími i s vedením fakulty. Obtížné je učit se sám a opravdu daný problém dobře pochopit. Času na učení mám méně a často nestíhám, což je stresující. Výhodou je, že kybernetika a robotika je přesně to, co mě baví. Někdy mi však přijde, že jsem se pustil do nereálného plánu. Oporou v tomto mi je opět sestra, která dokončila úspěšně bakalářské studium na VŠCHT v Praze.

Naše lyžařská běžecká špička prochází generační obměnou, kterou navíc provázejí ze strany lyžařského svazu ne zrovna šťastná rozhodnutí. Jak se dotkla a dotýkájí tebe, tvé sportovní kariéry, tvé budoucnosti?

Dotkla se mě výrazně. Minulou sezonu jsem po přestupu do Dukly Liberec nepodával výkony, jež by odpovídaly i jen lineárnímu

meziročnímu zlepšení. A obecně v týmu nepanovala dobrá nálada. Cítil jsem nezdravý tlak na výsledky uvnitř týmu, které pro mě, skoro ještě juniora, bylo nereálné splnit. Nikdo nebyl trpělivý, každý si myslel, že hned přijdou úspěchy. To pro mě bylo zarážející. Lidé, kteří se pohybují ve vrcholovém sportu, by to měli vědět. Ke konci sezony jsem měl také problémy s Duklou a povinnostmi do školy. Po sezoně přišla podivná rozhodnutí svazu, která místo toho, aby reprezentanta podporovala, tak jej dokonce diskriminovala. Realita byla taková, že letní přípravu včetně reprezentačních kempů jsem si platil sám, trénoval s osobním trenérem Václavem Husákem v LK Slovan Karlovy Vary a na kempy s reprezentací s Finem Ilkkou Jarvou. Až na financování ideální stav, který platí do teď, a doufám, že ještě dlouho bude.

Současné klasické běžecké lyžování se dostává do stínu rostoucího zájmu o dálkové běhy, které jsou atraktivnější nejen svojí masovostí, ekonomickým zázemím, ale i mediálním zájmem. Dříve sport „hobíků a vysloužilců“, dnes specialistů od mladého věku. Co ty na to? Není to lákavá výzva?

Dálkové běhy mě nelákají. Je mi líto, že světový pohár ztrácí sledovanost, zejména v ČR je stav bídný, české televize závody nevysílají. Možná FIS zaspala dobu a možná běhu škodí i to, že je pod FIS více lyžařských sportů najednou. Co vím o změnách formátu závodů, měl by se zrušit skiatlon a být nahrazen stíhacím závodem, dále sprint by se měl konat pouze volnou technikou – bruslením a týmový sprint by se mohl nahradit mixovaným týmovým sprintem žen a mužů. Ovšem asi to nejsou změny, které by světový pohár zpopularizovaly. Pro mě je světový pohár ta nejvyšší možná úroveň běhání na lyžích.

Nebo stále populárnější biatlon, ke kterému začínají klasičtí lyžaři přebíhat. O této variantě jsi také stále zatím nepřemýšlel?

Také nepřemýšlel. Biatlon rozhodně není vyšší úroveň běhání na lyžích než světový pohár „hlaďařů“. Já vidím biatlon podobný například modernímu pětiboji. Pro mnoho lidí je biatlon atraktivnější, to je pravda, ale kvůli sledovanosti nechci přebíhat. Pokud bude naše české lyžování úspěšné, byť by ten úspěch měla zajistit jedna osoba, bude u nás jistě také hodně sledované.

Máš vedle lyží a školy čas na nějaké další aktivity? Co děvčata?

Moc času mimo nemám, když ano, tak si chci odpočinout nebo se dlouho vyspat. To je důležité. Je to věc, o níž často přemýšlím, ale patří k vrcholovému sportu.

Můžeš nám prozradit své blízké či vzdálenější budoucí cíle jak v oblasti sportovní, tak v oblasti životní?

Ve sportovní oblasti bych si přál se každým rokem výkon-

nostně posouvat vzhůru a po malých krůčcích se třeba dostat i mezi třicet nejlepších ve světovém poháru (nebo výše). Pro letošní sezonu 2017/2018 je pro mě cílem umístění do šestého místa na mistrovství světa do 23 let. Samozřejmě nominace na olympijské hry by byla také skvělá, ale není pro mě dogma. Přál bych si úspěšně dokončit studia na univerzitě. Další události jsou už vzdálenější.

Spolu s našimi čtenáři bychom ti chtěli popřát do budoucnosti hodně úspěchů ve všech oblastech tvého života a doufáme, že se budeme i nadále potkávat na lyžích v krušnohorské bílé stopě.

Děkuji moc a i vám a vašim čtenářům přeji hodně zdraví a mnoho radostných chvil třeba právě v té bílé krušnohorské stopě.

rozhovor vedl Jiří Kupilík

10 km klasicky s hromadným startem při první účasti v Tour de Ski (leden 2017)

Vodovod pro obec Hroznětín byl zřízen v roce 1907. Voda byla jímána zářezy a svedena do pramenných jímek a vodojemu z prameniště situovaného severně od obce. Po roce 1960 došlo v Hroznětíně k rozsáhlejší bytové a průmyslové výstavbě a pro zajištění dodávky vody byla v letech 1964–1965 provedena rekonstrukce vodovodní sítě. Byl zřízen přívod vody z Ostrova a vodojem dolního tlakového pásma. Čerpací stanice horního tlakového pásma byla postavena zároveň s bytovou výstavbou. V roce 1987 byl zřízen další přívaděč vody, kterým je možné do Hroznětína dodávat vodu z prameniště Odeř a ze skupinového vodovodu Karlovy Vary přes čerpací stanici u vodojemu Nová Role. Celková délka vodovodního potrubí je 16 736,80 m, vodovodních přípojek je 224 kusů a celková délka veřejných částí přípojek činí 1 575,60 m.

Vlastní síť v obci byla rozdělena na dvě tlaková pásma. Dolní tlakové pásmo je zásobeno z vodojemu o obsahu 500 m³, který je v prostoru nad školou. Přívod vody do dolního tlakového pásma je ze skupinového vodovodu Ostrov – Jáchymov. Přívodný řád do vodojemu slouží zároveň jako zásobní řád dolního pásma. Pro zásobování horního tlakového pásma slouží starý vodojem o obsahu 200 m³.

Vodojem horního tlakového pásma, postavený v roce 1907, je dvoukomorový, každá nádrž má obsah 100 m³ a je zásoben vodou z prameniště nad vodojemem a z výtlačného řádu, který byl vybudován v roce 1965. V tomto roce se provedla i rekonstrukce armaturní komory.

Vodojem dolního tlakového pásma z roku 1965 je taktéž dvoukomorový s nádržemi o obsahu 250 m³. Jednotlivé nádrže mají kruhový tvar o průměru 8,5 metru.

Vodovod v Hroznětíně

Vodojem z roku 1907

V současné době (od roku 1995) je celý Hroznětín, pokud je dostatek vody, zásoben z Odeře. Zásobování je mimo starý vodojem a přebytky jsou využívány pro Ostrov. Z provozu je

vyřazen i vodojem dolního pásma a celá obec je tlakově zásobena z prameniště Odeř.

podle podkladů VaK Karlovy Vary zpracoval Jiří Kupilík
foto: Jaroslav Štorkán

Krušné hory zdolaly další milník na cestě na Seznam světového dědictví UNESCO

Saský státní ministr vnitra Markus Ulbig a ministr kultury ČR Daniel Herman podepsali 11. prosince v Drážďanech obsáhlou nominační dokumentaci ke společné sasko-české žádosti o zápis Hornického regionu Erzgebirge/Krušnohoří na Seznam světového dědictví UNESCO.

Žádost se týká 22 lokalit, z nichž 17 se nachází na saské a pět na české straně pohorí. V Česku jde konkrétně o Hornickou krajinu Jáchymov, Hornickou krajinu Abertamy – Boží Dar – Horní Blatná, Rudou věž smrti u Ostrova, Hornickou krajinu Krupka a Hornickou krajinu Mědník. Na saské straně Krušnohoří zastupují například hornické památky poblíž Freibergu,

Schneebergu, Annabergu, Marienbergu, Altenbergu a mnohé další. Tyto součásti byly vybrány tak, aby co nejlépe dokládaly jedinečný světový přínos Krušných hor v oblasti těžby a zpracování rud od 12. do 20. století, zejména pokud jde o vývoj nových báňských technologií či rozvoj hornických věd a školství, báňské legislativy a mincovnictví.

V letošním roce bude žádost posuzovat organizace ICOMOS, poradní orgán UNESCO, a o přijetí Krušných hor mezi prestižní lokality světového dědictví se bude rozhodovat na 43. zasedání Výboru světového dědictví v létě 2019.

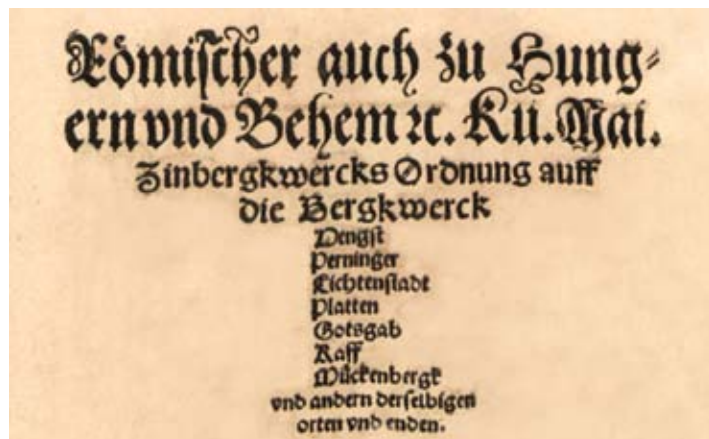
Michal Urban

Slavnostního podpisu se zúčastnil i starosta Abertamy a předseda správní rady obecně prospěšné společnosti Montanregion Krušné hory – Erzgebirge Zdeněk Lakatoš (vlevo od někdejšího ministra kultury Daniela Hermana)

Tři novoroční řády krále Ferdinanda

Před 470 lety, na Nový rok 1548, vydal král Ferdinand I. tři na svou dobu velmi pokrokové horní řády, jež na více než 300 let podstatně ovlivnily podobu báňského práva nejen v Českém království, ale – jak se píše v Ottově slovníku naučném – „rozšířily se do vukolních a i mnohých vzdálených zemí, tvoříc základ tamějšího zákonodárství horního“. Všechny tři řády v průběhu roku 1548 vyšly tiskem v jednotné grafické úpravě, kterou jim dala tiskárna Wolffganga Meyerpecka v saském Cvikově.

Titulní stránka horního řádu pro Hřebečnou a další, tzv. lesní cínové doly z roku 1548 (výřez)

Nejdůležitější byl horní řád pro stříbrné doly v Jáchymově, kterým se poté začaly řídit nejen všechny stříbrné doly v českém Krušnohoří, ale s výjimkou Kutné Hory i většina dalších stříbrných dolů v Českém království. Další dva řády se týkaly cínových dolů, a to jednak v Krušných horách (Römischer auch zu Hungern vnd Behem etc. Ku. Mai. Zinbergkwercks Ordnung auff die Bergkwerck Hengst, Perninger, Lichtenstadt, Platten, Gotsgab, Kaff, Mückenbergt vnd andern derselbigen orten vnd enden, tedy horní řád pro Hřebečnou, Pernink, Hroznětín, Horní Blatnou, Boží Dar, Kaff a Komáři vrch u Zlatého Kopce a další místa a končiny), jednak ve Slavkovském lese (Horní Slavkov, Krásno a Město Lauterbach/Čistá). S dílčími úpravami platily tyto řády až do vydání obecného horního zákona pro rakouské mocnářství v roce 1854.

Nutnost vydat nové horní řády vyplynula ze situace po šmalkaldské válce (1546–1547), díky níž si katolický český král Ferdinand I. připsal v západních Čechách značné územní zisky na úkor poražených českých protestantských stavů, především Šliků a Pluhů z Rabštejna, ale také protestantského saského kurfiřta Johanna Friedricha, zakladatele Božího Daru a Horní Blatné. Šlikové, je-

jichž moc nad Jáchymovem Ferdinand I. výrazně okleštil už v letech 1528 a 1545, přišli v roce 1547 kvůli své podpoře šmalkaldského spolku o své jáchymovské a další krušnohorské državy úplně a z Jáchymova se v roce 1548 stalo svobodné královské horní město, pod něž patřily i Abertamy s Hřebečnou. Podobně Pluhové ztratili svůj majetek ve Slavkovském lese, kde se nacházely tehdy největší a nejvýnosnější cínové doly v Evropě. A konečně v důsledku tzv. Pražské dohody z 14. října 1546, uzavřené s budoucím saským kurfiřtem Moritzem, získal Ferdinand I. i jižní část schwarzenberského panství s novými městy Božím Darem a Horní Blatnou a četnými cínovými a železnými doly v oblasti, z níž po připojení k České koruně vzniklo jáchymovské lesní panství.

Nové báňské řády z 1. ledna 1548 tedy odrážely změnu majetkových a politických poměrů, ovšem vyžádala si je i důlní praxe předchozích desetiletí, protože se ukázalo, že cínové doly se nemohou řídit stejnými ustanoveními jako doly stříbrné. Při konstrukci horního řádu pro Jáchymov vyšli Ferdinand I., resp. jeho úředníci ze šlikovského řádu z roku 1541, jehož znění se změnilo většinou, jen pokud jde o administraci báňské správy – vrchnostenské úřed-

Titulní stránka jáchymovského horního řádu z roku 1548

níky nahradili úředníci královští. Nejvyšším horním orgánem byl ustanoven královský horní hejtmán, jenž byl společně s ostatními horními orgány podřízen královské komoře. Rovněž tak horní soud podléhal královskému hornímu hejtmánovi, proti jehož rozhodnutí bylo možné odvolat se pouze ke králi. Jáchymovský horní řád tak posílil centrální správu hornictví a hutnictví, což byl prvek, který do báňského zákonodárství vnesl už horní řád pro Annaberg z roku 1509 a který se poté uplatnil v celé kontinentální Evropě, neboť pod-

poroval přechod od zastaralých pozdně středověkých výrobních vztahů k ranému kapitalismu s centrálně řízenými, podstatně většími důlními celky. Na vzniku šlikovského i královského horního řádu pro Jáchymov měl značný podíl Matthes Enderlein, jáchymovský perk mistr z let 1536–1550, z jehož pera pochází navíc i doplněk řádu z roku 1548 – sbírka horních právních obyčejů o 171 článcích, jež se těšila velké oblibě.

Z jáchymovského horního řádu vycházejí i řády pro cínové doly na Jáchymovsku a ve Slavkov-

ském lese, které na jáchymovský řád v řadě ustanovení odkazují, ale liší se v něm například v pasážích o vyměřování dolů a velikosti důlních měr, jež byly u cínových ložisek větší. Všechny tři řady obsahují nejen ustanovení administrativní a provozní povahy (například v případě řádu pro Hřebečnou a další lesní cínové doly: o kutání, o přijímání žádosti o propůjčku, o potvrzování starých a nových dolů, o opatrování dolů důlními a šichtmistry, o povinnostech důlních a mlýnských mistrů, o týdenním vyúčtování a výplatě, o hutích, o značkách a značkování cínu, o šířce důlních měr na cvitrových žilách, o štolách atd.), avšak jsou v nich položeny i základy sociálního a úrazového pojištění. Například 43. článek řádu pro Hřebečnou tak říká: „Náš hejtman nebo správce úřadu mají přijmout a vzít do přisahy jednoho nebo dva starší k potřebě bratrstva a k vybírání příspěvků do bratrské pokladny k vydržování chudých, mrzáků a zchátralých důlních dělníků“ a článek 48 dále stanoví: „Kdyby se přihodilo, že dělník v jámě nebo při jiné práci pro těžaře by utrpěl

úraz, zlomeninu ruky nebo nohy či něco podobného, má od toho dolu dostávat peníze na lékaře a mzdu po čtyři týdny.“

A protože lid hornický byl odjakživa veselý a družný, pamatuje řád pro Hřebečnou i na zameškání práce kvůli přemíře alkoholu nebo oslavám: „Který úpravárenský nebo důlní dělník bude držet modrý pondělek nebo jinak v týdně vynechá směny, ten má být ponechán mimo práci celý týden nebo propuštěn. (...) A protože také těžařům a dolům ke škodě se zameškává mnoho práce kvůli svatbám, tedy nařizujeme, který dělník z dolů nebo mlýna jde na svatbu ve svátek nebo v pracovní den v týdně, kdy by měl fírat, že mu nesmí být první den svatby stržen, jestliže by ale nefíral na druhý den, tak ten se mu má strhnout. Tímto má být také přísně zakázáno, aby se pod trestem ani na dolech, ani v domech, ve mlýnech, v kovárnách a na jiných místech náležitých k dolům nečepovalo ani pivo ani víno.“ Z toho je vidět, že za těch skoro 500 let se toho zas až tolik nezměnilo...

Michal Urban

Ilustrace z jáchymovského horního řádu (stejná je až na text i v rádech pro Hřebečnou a Horní Slavkov)

Kaple v Suché

Výstava Má vlast také v Nejdku

Od 18. ledna do 24. března je v předsálí nejdeckého kina k vidění výstava *Má vlast* (Heimat im Wandel) mapující společné česko-německé projekty obnovy památek v České republice.

Dvoujazyčná výstava přináší formou dvaceti projektů svědectví o proměnách chátrajících památek, sakrálních staveb, drobných sakrálních památek a starých hřbitovů a reprezentuje jejich záchranu a obnovu realizovanou ve spolupráci českých a německých partnerů – obcí, měst, spolků, krajských organizací zejména v pohraničí.

Na jednom z panelů výstavy je zachycena i kaple v Suché u Nejdku, která byla slavnostně otevřena v září 2011.

Pavel Andrš
foto: Dita Míková

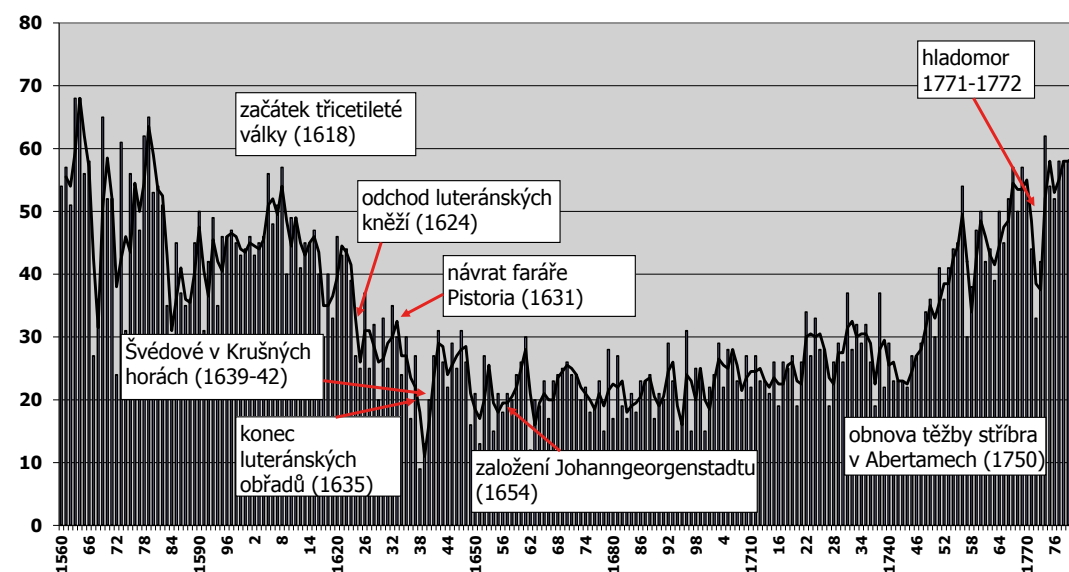
Vývoj Abertam na základě údajů ze starých matrik – 2. část

V minulém čísle Luftu jsme si ukázali, jak rozvoj hornictví v Abertamech v 16. století přispěl k rychlému nárůstu počtu obyvatel tohoto městečka a díky přistěhovalectví z desítek obcí v Sasku a Čechách k jejich pestrému složení. Tomu učinila rázný konec třicetiletá válka, která poprvé v historii vytvořila mezi oběma stranami Krušných hor striktní hranici, a to především náboženskou. Ještě během války, ale i v následujících třech desetiletích, než se tvrdohlavým Krušnohorcům podařilo znovu vnutit katolickou víru, se mnoho luteránských obyvatel českého Krušnohoří vystěhovalo do protestantského Sasku, zatímco proud osadníků směřujících opačným směrem vyschl. Spolu s vlivem epidemií a nemocí a ekonomickými dopady války to mělo za následek zbídačení a vylidnění českého Krušnohoří, ze kterého se tento region částečně vzpamatoval až po více než sto letech.

Abertamy v letech 1621–1780

Jak devastující vliv měla na Abertamy třicetiletá válka, ukazuje názorně graf vývoje porodů po roce 1620 zkonstruovaný na základě údajů z křestní matriky. Ještě do roku 1623 se porodnost, a tedy i stav obyvatel držel téměř na předchozí výši, poté však nastává prudký pokles a po více než 100 let se pak porodnost drží na minimálních hodnotách. Teprve kolem roku 1750 nastává prudký vzestup, který od té doby trval s určitými peripetemi až do druhé světové války.

Při hodnocení tohoto grafu je však třeba přihlídnout i k dobovým souvislostem. Abertamy měly od počátku, od roku 1534, kdy byl postaven první kostel, luteránského faráře, tím posledním byl od roku 1610 Erasmus Pistorius, původem z Jáchymova. Jedním z prvních rekatolizačních opatření po Bílé hoře byl v roce 1624 zákaz působení protestantských kněží. Farář Pistorius se tehdy uchýlil do saského exilu, přesto se však do Abertam opakovaně vracel a potají zde vykonával luteránské náboženské obřady i nadále, nikoli však v kostele, ale v různých domech souvěrců. Prudký pokles počtu porodů od roku 1624 proto nespočívá jen s úbytkem počtu obyvatel Abertamech, ale i s tím, že matriky byly vedeny nesoustavně, i v oddací matrice lze často zaznamenat až několikaměsíční mezery. V letech 1624 až 1626 vykonával obřady pro Abertamy farář z Loučné, v dalších letech se však opět objevují Pistoriovy záznamy. V roce 1630 je v oddací matrice doložen první katolický sňatek páru z Abertam, který se odehrál v Jáchymově. Katolické obřady pak byly četné až do července 1631, kdy se Pistorius opět do Abertam vrátil (v souvislosti se saským vpádem do Čech a oži-

Počty dětí pokřtěných v Abertamech v letech 1560 až 1780

vením luteránského náboženství) a až do roku 1635, kdy emigroval natrvalo, pak vystupoval jako abertamský farář.

V té době se v oddací matrice opět častěji objevují údaje o cizím původu oddáváných, například z okolí Karlových Varů, kteří přicházeli do Abertam pravděpodobně právě proto, že zde mohli mít luteránský sňatek. V roce 1634 je doložen i první příchozí z Prahy. Celkově však proti předchozímu období počet nově přišedších výrazně poklesl. Příchod lidí ze Saska po roce 1630 ustal prakticky úplně, po roce 1650 a po celé 18. i 19. století se pak novými obyvateli města až na vzácné výjimky stávali pouze lidé, kteří předtím bydleli jen v blízkém okolí Abertam. Imigrace tak klesla téměř na nulu, naopak za třicetileté války a krátce po ní se řada rodin, které předtím žily v Abertamech po několik generací, ale odmítly se smířit s katolizací, vystěhovala. Dobře je to patrné i na frekvenci abertamských příjmení, jejichž

celkový počet se po třicetileté válce výrazně zredukoval.

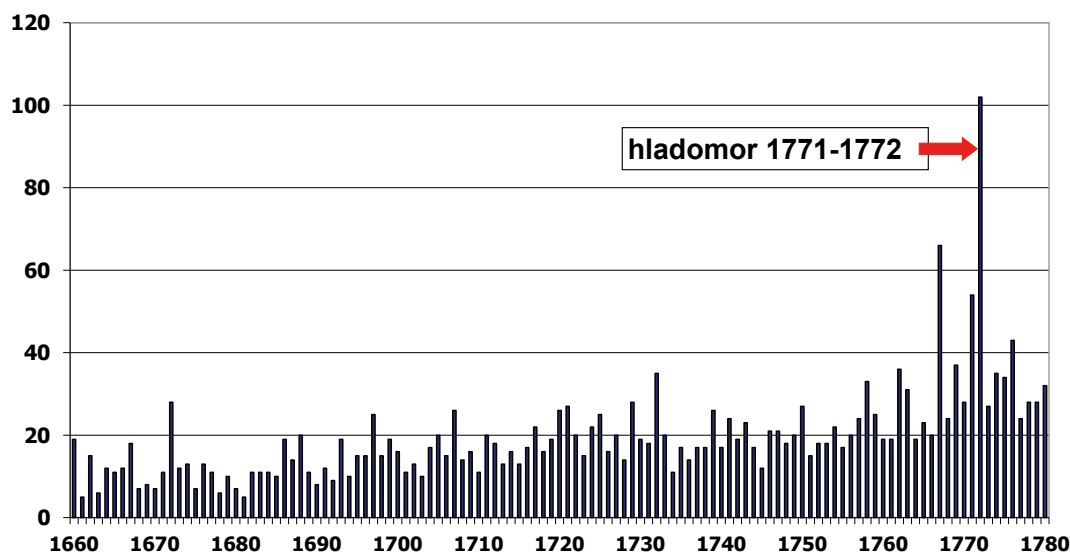
Po roce 1650 se míra porodnosti v Abertamech pohybovala po 100 let jen mírně nad úrovní 20/1 000 obyvatel se stoletým průměrem 24, z čehož lze usuzovat, že ve městě žilo jen kolem 500 lidí. Tomu dobře odpovídá i údaj z berní ruly z roku 1654, která hovoří o tom, že v obci stálo 85 domů, z toho 9 pustých.

Přibližně až do roku 1700 pak celkově nastává spíše mírný pokles počtu narozených, zatímco od počátku 18. století se projevuje slabý vzestup. Křivka počtu narozených začíná prudce stoupat těsně před rokem 1750 a rychlý růst počtu porodů pak pokračuje i v dalších letech. Přesto teprve v roce 1782 byl překonán dosud nejvyšší počet narozených v jednom roce (68 z let 1563 a 1564). Trvalo tak více než dvě století, než se počet Abertam vrátil na úroveň z 60. let 16. století. Samotné Abertamy, bez přifařené Hřebčiny a dalších osad, měly v té

době (1785) 132 domů a počet jejich obyvatel se pohyboval asi mezi 1 000 a 1 100.

Prudký nárůst počtu obyvatel od poloviny 18. století souvisí patrně jednak s mírným zlepšením stavu zdravotnictví, ale především s oživením hornické činnosti poté, co se roku 1750 ujal těžby stříbra v Abertamech stát a obnovil řadu starých dolů. Tato perioda, během níž opět poněkud vzrostl počet lidí přicházejících pracovat do Abertam, pak trvala až do roku 1806.

Graf počtu dětí narozených po roce 1750 však přesto obsahuje několik strmých výkyvů směrem dolů. Dva z nich se vážou k rokům 1757 a 1763. Lze přitom jen spekulovat, jestli v tom sehrála svou roli sedmiletá válka, která přímými vojenskými střety postihla i Krušnohoří, nebo nějaká epidemie nemocí. Jasně vysvětlitelný je naproti tomu nejvýraznější výkyv v letech 1771–72. Ten je důsledkem strašného hladomoru, který vypukl v Čechách po katastrofálních neúrodách v letech 1769 a především

Počty zemřelých v Abertamech v letech 1660 až 1780

1770, vyvolaných extrémním vývojem počasí – silnými dešti v roce 1769 a množstvím sněhu, záplavami a poté nevídaným suchem v roce 1770. Ceny základních potravin stouply na několiknásobek a lidé, aby neumřeli hladu, jedli, co se dalo, i trávu. Přesto však těch, kteří v Čechách během hladomoru umřeli, bylo na čtvrt milionu, a tragická byla bilance i v Abertamech, jak výmluvně dokládá úmrtní matřka. V roce 1771 umřelo v Abertamech 54 lidí, v roce 1772 pak dokonce 102, což byl čtyřnásobek ročního průměru za předchozích dvacet let. Lze z toho vyvozovat, že – odečteme-li běžnou míru úmrtnosti – zemřelo v důsledku hladomoru kolem stovky lidí, tedy podobně jako v celých Čechách asi desetina obyvatel.

Další vývoj do počátku 20. století

Graf vývoje počtu narozených dětí začíná krátce po roce 1780 prudkým poklesem, ten však nesouvisí se žádnou epidemií, ale má ryze administrativní příčinu. V roce 1784 byla totiž založena samostatná křestní matřka pro Hřebečnou, Lesík (Lessighäuser), část Rybné (Fischbach), část Bludné (Irrgang) a samotou Modesgrund. Narozených v Abertamech tak opticky ubylo – na okolní osady připadalo v závěru 18.

století v průměru 30 dětí ročně.

V dalších letech až do roku zhruba 1820 pak počty narozených víceméně stagnují s prudkými výkyvy dolů v letech 1806 a zejména 1817 – v obou těchto letech sužovala Čechy značná neúroda. Obecně Abertamy na počátku 19. století zažívaly velmi těžké období, kdy těžba na stříbrných i cínových dolech v podstatě ustala nebo jen skomírala a příležitosti k obživě bylo jen poskrovnu. Také kvůli tomu se v roce 1831 vystě-

hovalo 33 horníků z Abertam a 57 z Hřebečné do Slezska (do Dombrové u Krakova), kde se začala rozvíjet těžba černého uhlí. Tento úbytek obyvatel se projevuje i ve vývoji narozených dětí jak v případě Abertam, tak Hřebečné.

K výraznějšímu vzestupu počtu narozených dochází až po roce 1850, odkdy se v Abertamech datuje zavedení rukavičkářské výroby a město začalo rychle růst. Ještě v roce 1855 se nicméně počet narozených scvrkl na pouhých

43, na nejnižší hodnotu od roku 1809. V pozadí tohoto poklesu stála nepochybně epidemie břišního tyfu, jež začala na Hřebečné na počátku roku 1854 a postupně se rozšířila do Abertam i okolních obcí. Onemocnělo tehdy téměř 700 lidí, z nichž šedesát zemřelo. Od té doby až do konce 19. století však nastává trvalý vzestup počtu narozených dětí. V roce 1861 jich v Abertamech bylo poprvé víc než sto, od roku 1886 (s výjimkou prudkého, historickými daty zatím neobjasněného poklesu v roce 1888) se pak rodí více než stovka dětí ročně pravidelně. Podobný vývoj zažívá i Hřebečná, kde se počet narozených dětí v závěru 19. století pohyboval mezi 60 a 70 ročně a maxima (82) dosáhl v roce 1896.

Tyto počty porodů zjištěné z matřek opět velmi dobře korespondují se skutečným počtem obyvatel. V Abertamech žilo v roce 1900 podle statistického sčítání 2 610 lidí, na Hřebečné 1 400. Hřebečná ovšem v té době už šla ke svému populačnímu maximu, jehož bylo dosaženo před první světovou válkou, zatímco růst počtu obyvatel Abertam až do roku 1945 stále pokračoval.

Abertamská příjmení

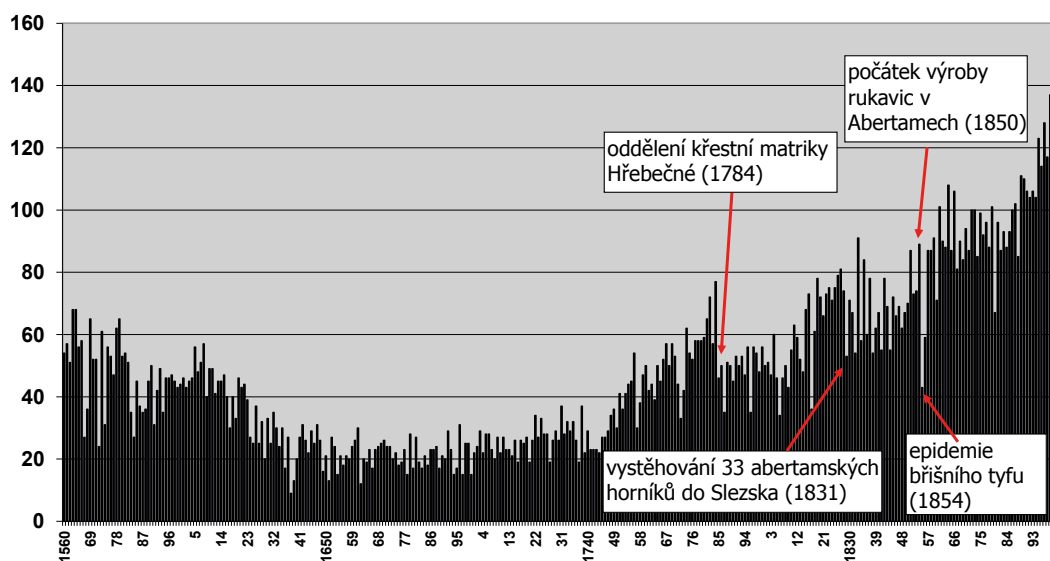
Pohled do starých matřek rovněž umožňuje vysledovat konti-

V abertamském kostele bylo od jeho postavení v letech 1735–1738 do roku 1901 pokřtěno téměř 11 000 dětí

nuitu usazení jednotlivých rodů. Porovnáním údajů z matrik z let 1545 až 1902 a seznamu rodin, které bydlely v Abertamech v roce 1945, lze zjistit, že mnohé rodiny žily v Abertamech nepřerušeno po dobu 350–400 let. Platí to zejména pro rodiny s příjmeními Häuser, Geutner, Grimm, Kolitsch, Lindner, Modes, Ruscher, Scherber, Schreiber, Siegl, Ströher, Weikert, Wüst či Zenker. Přestože po roce 1945 bylo na 90 procent původních německých obyvatel Abertam vysídleno do Německa, nositelé některých z těchto historických abertamských příjmení žijí v Abertamech a okolí dodnes (například Kolitsch, Lindner, Modes, Schreiber, Siegl).

Michal Urban

Počty dětí pokřtěných v Abertamech v letech 1560 až 1901

Nová publikace o báňské historii Abertam

Abertamy se dočkaly nové publikace o své pestré, téměř 500leté báňské historii. V bohatě ilustrované knížce o rozsahu 100 stran, nazvané Abertamy – město stříbra a uranu, ji na základě svých dlouhodobých výzkumů detailně shrnul Marek Nesrsta, předseda Spolku přátel dolu sv. Mauritius na Hřebečné. Autor se v knize zabývá jak dobou největšího rozmachu těžby stříbrných rud v 16. století, tak obdobím obnovené těžby za účasti rakouského státu ve druhé polovině 18. století a samozřejmě se věnuje rovněž intenzivnímu dobývání uranových rud po druhé světové válce. Publikace přináší podrobné informace o umístění starých důlních děl abertamského revíru a o charakteru mineralizace jednotlivých rudních žil, a představuje tak cenný příspěvek k poznání historie dolování v Abertamech. Vydání publikace finančně podpořil Karlovarský kraj a podílel se na něm i Montanregion Krušné hory – Erzgebirge, o. p. s., u nějž si zájemci mohou knihu objednat.

Zahajovačky na Jahodové louce

Start jedné z kategorií

Před koncem roku 2017, 30. prosince, zahájil LK Slovan Karlovy Vary novou běžeckou závodní sezonu Zahajovacím závodem. Závod se uskutečnil na domácí půdě, v areálu Jahodové louky na Božím Daru. Sněhová nadílka umožnila prověřit závodníky na všech tratích v areálu. Závodu se zúčastnili především „Slovaňáci“, dále pak lyžaři z Aše, Plzně a Vy-

soké Pece, celkem 103 závodníků převážně v mládežnických kategoriích. Závod byl takovou „generálkou“ před krajskými závody Štít Krušných hor, který se uskutečnil 6. a 7. ledna 2018 na Jahodové louce.

Kompletní výsledky naleznete na stránkách www.lkslovan.cz.

Kateřina Ondrová

foto: Kateřina Machová

Rozjímání s koledou

Tradičně již nedílnou součástí adventních akcí v krušnohorských městech a obcích je i rozjímání s koledou před hornoblatenským kostelem sv. Vavřince. Kulisa prosincového večera v sobotu 16. prosince byla po několika letech opravdu krásná, zimní. Jiskřivý sníh odrážel světla rozsvíceného vánočního stromu a malí zpěváčci z místní školy dodali svým zpěvem

slavnostní předvánoční atmosféře neopakovatelný ráz. Však také jejich výkon ocenili zúčastnění, převážně hornoblatenští občané všech věkových kategorií. Vedle vánočního pečiva byly k ochutnání čaj, grog i svažené víno. Výtěžek akce se stane drobnou podporou činnosti místní školy.

Jiří Kupilík

foto: Jiří Dimitrov

Utopená rolba

Sněžná rolba není obojživelník

Co se může stát se sněžnou rolbou, když napadne pořádná vrstva prachového sněhu na podmáčený zemský povrch? Jednoduše řečeno – prostě se utopí. Že rolba není obojživelným vozidlem, se přesvědčil pod Božím Darem i její řidič Martin Kostka. Nakonec všechno dobře dopadlo, ale byla to pěkná fuška.

Jiří Kupilík

foto: Alois Kostka

Jak se dostal porcelán do Evropy a horního Poohří

Jedním z nejhezčích darů, které dala Čína světu, je porcelán. Jak se dostal do Evropy a do horního Poohří, na Chebsko a Loketsko? Nezáleželo na tomto příběhu v Číně, ale v Berlíně, protože...

Před více než třemi sty lety žil v Berlíně jeden chytrý učeň. Chtěl se stát lékárníkem. Není divu, jeho koníčkem byla chemie. V roce 1701 učinil pokus, který vzbudil velkou pozornost. Proměnil údajně stříbro ve zlato. Asi trochu podváděl, ale mnozí věřili, že dokáže skutečně vyrobit zlato. Věřil tomu i nový král Pruska Friedrich I.

Jaké by to bylo štěstí mít v zemi někoho, kdo vyrábí zlato, pomyslel si král a poručil mladého kouzelníka přivést. Když se to mladému alchymistovi doneslo, horempádem z města prchal. Vtom se objevili vojáci, zmocnili se ho a odvedli... ne zpátky do Berlína, ale pokračovali s ním dál, a to do Drážďan.

Nebyli to totiž Prusové, avšak vojáci saského kurfiřta Augusta II. Silného, jenž byl tenkrát také polským králem. I on potřeboval naléhavě někoho, kdo by vyrobil zlato. Toto nahánění a únos byly tenkrát málem příčinou války mezi Pruskem a Saskem.

Johann Friedrich Böttger – ten, který chtěl vyrobit zlato

Kurfiřt zamkl svého vězně do laboratoře, nechal tam rozpálit výheň a poručil: „Vyráběj zlato!“ Co měl mladý muž dělat? Celá léta zkoušel pro svého pána vyrobit zlato. Není divu, že zpočátku nebyl příliš úspěšný. Až roku 1708 dostal král od svého zajatce dopis: „Výsosti, našel jsem řešení!“ Zlato, které vyrobil, nebylo červené, ale bílé. Byl to porce-

Ukázka čínského porcelánu

lán! Jméno výrobce zlata: Johann Friedrich Böttger.

Vynález porcelánu měl pro kulturní dějiny světa větší význam než všechny války pruského krále a saského kurfiřta dohromady. Naplnilo se tak čtyři sta let trvající úsilí vyrobit porcelán a jeho význam trvá dodnes. Co tomu předcházelo?

Bílo-modrý porcelán

V roce 1295 se z Asie vrátil Marco Polo. Přinesl do Evropy první zprávu o čínském porcelánu. Je prý tak krásný, že si nic jemnějšího nelze ani představit. Od té doby se do Evropy opakovaně dostávaly jednotlivé porcelánové předměty.

Porcelán vzbuzoval obdiv. Byl tak vzácný, že jej vsazovali do stříbra a zlata. Věřilo se, že má schopnost, která pro tenkrát neoblíbené panovníky musela být zvláště důležitá: porcelán prý praskne, když se do něj vloží jed.

První evropské lodě zakotvily u jižních břehů Číny v roce 1516. Připluly z Portugalska. Nedůvěra Číňanů k těmto barbarům ze Západu, kteří se často chovali jako piráti, nemohla zabránit postupnému nárůstu obchodování s porcelánem. Pokud si spolu rozuměli, pak Číňané plnili i zvláštní přání svých zákazníků.

Kolem roku 1600 Nizozemci vytlačili Portugalce z východoasijských trhů. Jak tvrdý byl konkurenční boj, ukazuje případ z roku 1603. Na cestě z Malagy se Nizozemci zmocnili portugalské obchodní lodi se sto tisíci kusů čínského porcelánu. Loď odtáhli do Amsterdamu a kořist vydražili za neuvěřitelnou sumu šesti milionů zlatých. Portugalské obchodní lodě se jmenovaly Karake, proto se tomuto porcelánu říká Kraak-porcelán. Poté se porcelán dopravoval loděmi po sto tisících do Amsterdamu.

Kolem roku 1700 došlo ke změnám ve zpracování a obchodu s porcelánem. Císař Kanxi dovolil evropským lodím plout až do Kantonu. Nyní se dostali evropští obchodníci mnohem blíže k místům

Johann Friedrich Böttger

výroby porcelánu. Mohli tak snadněji uplatňovat své zvláštní požadavky. Číňané vyráběli přesně to, co si Evropané přáli. Porcelán byl potom barevnější a rozmanitější.

Porcelán pro krále a knížata

Porcelán však byl ještě pořád drahý, mohli si ho dopřát jen bohatí lidé. V roce 1695 nechal pruský král Friedrich I. postavit v Berlíně pro svoji manželku nádherný zámek Charlottenburg. Jako zvláštní vzácnost jí věnoval sál, který byl od shora dolů vyzdoben čínským bílo-modrým porcelánem.

Když August II. Silný tento sál uviděl, zbledl i zmodral závistí. Chtěl nejen sál zdobený porcelánem, ale celý zámek! Jen kdyby měl nějakého výrobce zlata!

Už asi tušíte, August II. Silný měl psychické problémy. Byl posedlý porcelánem. V Drážďanech koupil japonský palác a vyzdobil ho čínským a japonským porcelánem. Od pruského krále (už to nebyl Friedrich I., ale jeho syn, tělem i duší voják) získal 151 velkých čínských bílo-modrých váz. Dal za ně 600 dragounů i s jejich koňmi a mušketami. Tedy čtyři dragouny za jednu čínskou vázu. Z toho vidíte, jak vzácný byl porcelán a jak ošklivá je porcelánová nemoc.

Sbírký porcelánu Augusta II. Silného jsou dnes uloženy v drážďanském Zwingeru, který nechal

August II. Silný

postavit také on.

Jaké slávy, jakého bohatství by mohl dosáhnout ten, komu by se podařilo odhalit tajemství výroby čínského porcelánu! Po dvě století se o to v Evropě pokoušeli mnozí s velkým úsilím.

Napodobeniny, sklo a fajáns

V Benátkách již dávno existovala sklářská výroba. Kladli si otázku: vzniká porcelán ze skla? Smíchali sklo s bílým oxidem cínu a hle: to je přece porcelán! Tato technika se rozšířila po Evropě a uprostřed 18. století dosáhla ve Francii rozkvětu.

Jinou možnost napodobit porcelán poskytovalo umění výroby fajánsu. Představte si obyčejný hliněný květináč. Naneste na něj bílou glazuru. Bude pak vypadat jako porcelán. Toto umění je prastaré. Znali ho už staří Peršané 500 let před narozením Krista. Převzali je Arabové, přenesli do Španělska a odtud se dostalo na Mallorcu. Proto se této keramice říká v Itálii majolika. Střediskem výroby majoliky se v Itálii stalo město Faenza, tak vzniklo pojmenování fajáns. Také toto umění se rozšířilo po Evropě. Výrobou fajánsu proslulo město Delft v Nizozemsku.

Ale porcelán je přece jen hezčí, jemnější, křehčí, průsvitný, a když se do něj ťukne, zní jako zvonek. Nikdo však nevěděl, jak se vyrábí,

a Číňané přirozeně nechtěli své tajemství prozradit.

Nový objev

Vraťme se nyní k mladému Johannu Friedrichovi Böttgerovi. Seděl v Drážďanech u své pece a pokoušel se vyrobit zlato, avšak neúspěšně. August II. Silný proto pověřil tehdy známého, dnes neprávem zapomenutého chemika a fyzika, aby Böttgerovi radil a pomáhal. Ten muž nosil úctyhodnou paruku podle tehdejší módy a měl dlouhé jméno učenice: Ehrenfried Walther von Tschirnhaus. O pokusech vyrobit zlato neměl valné mínění. Zajímal se však o porcelán a v tomto směru již také experimentoval. Bylo při tom třeba tavit různé minerály.

Minerály mají většinou vysokou teplotu tavení. Je k tomu

zapotřebí velké množství paliva – dřeva a dřevěného uhlí. Tschirnhaus dosahoval vysokých teplot geniálním způsobem. Dnes by dostal Nobelovu cenu za ochranu životního prostředí a úsporu energie. Využíval totiž sluneční energii pomocí zrcadel a čoček. Minerály bylo sice možno tavit jen, když svítilo slunce, ale pro zkoušky to stačilo. Jeho pokusy vedly k objevu, který byl již blízko odhalení tajemství výroby porcelánu. Domníval se, že porcelán obsahuje dva minerály, které se musí smíchat ve správném poměru a roztavit. Poradil Böttgerovi, aby pokusy zopakoval, protože ten měl vysoce výkonnou pec.

Koncem roku 1707 Böttger oznámil, že po dvanáctihodinovém tavení získal průsvitné střepy. Byl to první porcelán vyrobený v Evro-

Kraak porcelán

pě. Z 15. ledna 1708 máme k dispozici laboratorní zprávu, v níž jsou uvedeny složky a množství porcelánové hmoty. Tato zpráva je křestním listem evropského porcelánu.

V čem spočívá tajemství porcelánu? Porcelán obsahuje dva minerály, které se musejí smíchat ve správném poměru a tavit. Hlavní složkou je kaolin. Jeho jméno má

čínský původ (Gao Ling je pohoří, v němž se kaolin nachází). Druhou složkou porcelánu je minerál živec. Kaolin a živec mají rozdílné teploty tavení (živec se taví při 1 200 °C, kaolin při 1 800 °C). Když se směs zahřívá, taje nejdříve živec. Tekutý živec se rozlévá kolem částíček kaolinu. Ty zůstávají pevné. Zachovávají si svou formu,

Porcelánový kabinet na zámku Charlottenburg

Na porcelánu se objevila i podobizna Martina Luthera

Čínské motivy na Böttgerově bílém porcelánu

ale poněkud se smršťují. Dnes se ke směsi přidává také křemen. Dají se tak měnit vlastnosti porcelánu.

Kurfürst byl nadmíru potěšen, neboť jeho věžeň mu přinesl zlato. Nevadilo, že bylo bílé. Roku 1710 kurfiřt založil v Drážďanech první porcelánku v Evropě a ještě téhož roku ji z bezpečnostních důvodů přeložil do Míšeň. Pověřil Böttgera, aby napodobil čínský porcelán. Böttger však vyráběl i spotřební porcelán – čajové soupravy. Nizozemské obchodní lodě totiž přivážely z Číny nejen porcelán, ale také čaj.

Böttgerovi, Tschirnhausovi a jejich spolupracovníkům vděčíme za náš porcelán. Nesmíme však zapomenout na třetí osobu, bez níž by porcelán v Evropě ještě

dlouho nebyl, totiž na krále Augusta II. Silného.

Hörold a Kändler

Böttger zemřel roku 1719. O rok později přišel do Míšeň umělec jménem Johann Gregorius Hörold, jenž je otcem evropské malby porcelánu. Vynalezl šestnáct různých barev na porcelán. Na bílý Böttgerův porcelán maloval stovky čínských motivů. Nadšení pro Čínu tehdy dosáhlo svého vrcholu. Mělo se za to, že Čína je zemí divů, pohádková země, vzor pro Evropu, romantická země dálného Východu, ráj na zemi.

Roku 1730 přišel další umělec, sochař Johann Joachim Kändler. Stal se otcem evropské porcelánové plastiky. Od té doby byly tvořeny nejen čínské malby, ale také sošky. Čím by bylo rokoko bez porcelánu! Říká se, že 18. století je stoletím porcelánu.

Není se čemu divit, úspěch míšeňských porcelánek budil závist a nevoli ostatních knížat. Mnozí umělci a odborníci opouštěli Míšeň, protože jim jinde nabízeli více peněz. Tak se šířila výroba porcelánu Německem a poté celou Evropou. První konkurence vznikla Míšni ve Vídni, potom následovali další.

Domácí malíři

Každá manufaktura měla své umělce. Byli jejími zaměstnanci, kteří pracovali přesně podle zadání. Manufaktury vznikaly v různých městech a objevovali se také

Porcelánová plastika

takzvaní domácí malíři. Ti nebyli na nikom závislí. Obstarávali si bílý porcelán a mohli nechávat své fantazii volný průběh. Často se o nich říkalo, že jsou fušeři.

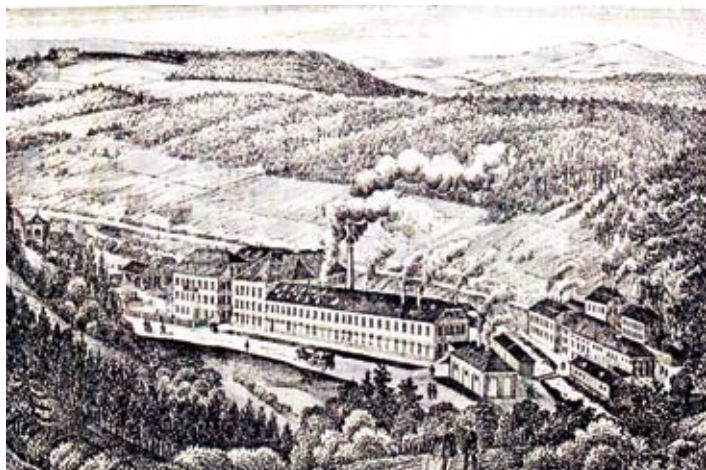
Mnozí z nich však byli vynikající umělci, kteří byli konkurencí manufakturám. Nejlepší domácí malíři pracovali v Augsburgu, starém zlatnickém městě, odkud pochází recept na zlatou barvu. Jedním z tamních umělců byl Abraham Sauter, který vybudoval domácí provozovnu. Stejně jako Hörold maloval podle čínských předloh, avšak celé zlatými barvami. Říkalo se jim „augsburští zlatí Číňané“.

Porcelán se dostává do horního Poohří

Stále však chyběla účast Českých zemí. Ještě osmdesát let po vynálezu porcelánu nebyl v Čechách vyroben ani jeden podšálek. Roku 1789 putoval jakýsi podomní kupec z Horního Slavkova do Durynska. Prodával tam sukno a mýdlo z Čech. Cestou zpět vůz naložil durynským porcelánem. Vrátil se a rozprodal jej v rodném regionu.

Už delší dobu se vědělo, že kvalitní kaolin se nachází také v horním Poohří, na Chebsku a Loketsku. Žádná snaha využít toto přírodní bohatství však neuspěla. Vídeňská porcelánka měla monopol pro celé habsburské císařství. Kupec Jakob Just učinil nový pokus. Získal pro svůj záměr hostinského Franze Antona Habertitzela a společně s dalšími lidmi z okolí Horního Slavkova založili továrnu na výrobu porcelánu. Hostinský Habertitzel však záhy zemřel a smlouva na výrobu porcelánu mimo Vídeň opět pozbyla platnosti. I přes jejich neúspěch jsou Just a Habertitzel považováni za původce výroby porcelánu v horním Poohří.

Větší úspěch měla konkurence v Horním Slavkově roku 1793. Podnikatelem byl Johann Georg Paulus, jenž také poslal žádost do Vídně. Byla mu povolena jen těžba kamene. Manufaktura však těžila kromě kamene také kaolin. A hleďme, prošlo to! Postupně pochopili i ve Vídni, jaký užitek bude mít nový průmysl v Českých zemích pro celou říši.

Nejstarší porcelánka vznikla v Horním Slavkově

Monopol Vídně tak skončil, tato překážka byla odstraněna. Počátkem 19. století odstartovala v horním Poohří průmyslová revoluce. Porcelánky vyrůstaly jako houby po dešti. Odborníci z Durynska pomáhali rozběhnout výrobu. Nikde jinde na světě nebylo soustředěno tolik porcelánek jako podél Ohře mezi Loktem a Kláštercem nad Ohří – 67 továren v 38 místech. Budiž jmenována některá důležitá místa: Horní Slavkov, Březová, Klášterec nad Ohří, Rybáře u Karlových Varů, Stará Role, Nová Role, Ostrov, Chodov a Loket.

Roku 1818 a 1825 navštívil loketskou porcelánku známý básník a mineralog Johann Wolfgang von Goethe, který se dobře znal s jejím majitelem. Zajímal se o všechno, co souviselo s minerály. Roku 1825 slavil v Mariánských Lázních své 76. narozeniny. Naposledy v životě se zamiloval, a sice do mladé dívky Ulriky von Levetzow. Co mohly Ulrika a její matka zamilovanému starci věnovat? Věnovaly králi básníků věncem zdobený porcelánový šálek z horního Poohří.

Jak došlo k této koncentraci porcelánek? Horní Poohří mělo suroviny nejlepší kvality: kaolin, živec a křemen. Mělo i palivo v dostatečném množství – dřevo, později hnědé uhlí. Má i troje slavné lázně: Karlovy Vary, Mariánské Lázně a Františkovy Lázně. Bohatí lidé, kteří přijížděli do lázní, byli sběrateli vzácného porcelánu. Každý lázeňský host se vracel domů s pohárkem na minerální vodu. Tisíce takových pohárků byly pomalovány karlovarskými motivy. A ještě jedna kuriozita – naši praotcové byli hříšně vášnivými kuřáky dýmky. Vzpomínám si na svého dědečka. Na svém ševcovském verpánku neseděl nikdy bez své porcelánové fajfky. V Březové vyrobili a pomalovali desetitisíce porcelánových hlavic k dýmákům.

Brzy kvalita porcelánu z horního Poohří překonala kvalitu porcelánu z Vídně. Roku 1839 se v Praze konala průmyslová výstava, na niž porcelán z Březové obdržel zlatou medaili.

Pohárek na minerální vodu z Karlových Varů

Styl a forma porcelánu z horního Poohří

Co víme o stylu tohoto porcelánu? Pokusme se o zevrubný rozbor. Francouzská revoluce skončila se zbytky šlechtické rokokové kultury. Vedoucí roli v hospodářství, společnosti a v kultuře převzal občanský stav. Zdejší porcelánky jsou dílem občanského stavu. Ten měl své vzory v umění a kultuře starých Řeků a Římanů. Desetiletí před rokem 1800 a po něm jsou dobou klasicismu. Je charakterizován přísnými jednoduchými tvary, které připomínají antické umění (vzpomeňme na Brandenburskou bránu). Francouzskému divadelnictví doby klasicismu se říká „Empire“, „říše“ a myslí se tím Napoleonova říše. Nádobí jsou malovány antickými motivy, napoleonskými motivy, s květinami a portréty krajiny a obrazy měst.

Uprostřed 19. století se mění vkus bohatých občanů. Sní o „starých dobrých časech“, sní o tom, být také jednou šlechtici. Kopírují bytovou kulturu šlechticů 18. století. Začíná takzvané „druhé rokoko“ plné plastických výzdob ve tvaru mušlí.

V 18. století měly šlechtičny zvláštní potěšení. Oblékaly se jako zahradnice a pasačky ovcí, hladily ovečku, trhaly růže a koketovaly s milenci v zámecké zahradě. Takovéto motivy byly oblíbenou malbou porcelánových maleb. V 19. století se opět objevily.

Rokokové vázy

Ve druhé polovině 19. století pozorujeme opět změnu ve výrobě porcelánu. Byla vyvolána změna mi ve společnosti. Průmyslová revoluce byla v plném proudu. Rozrůstala se dělnická třída, porcelán musel být levnější. I ti nejchudší chtěli své vlastní talíře na polévku a šálky na kávu. Cílem porcelánek nyní už nebylo vybrané umění pro bohaté občany, avšak uspokojování každodenních potřeb a velkoprodukcí nádobí pro denní potřebu.

Roku 1928 dosáhly porcelánky v horním Poohří své nejvyšší výrobní kapacity. Zaměstnávaly 19 tisíc pracovníků a vyrobily 40 tisíc tun porcelánu. Trh tehdejšího Československa byl nasycen, čtyři pětiny výroby šly na export, značná část z toho do vzdáleného světa.

Cibulový vzor – pohled zpět

Cibulový vzor, „cibulák“, je vzpomínkou na čínskou módu 18. století. Šlechtici 18. století si tento vzor nijak necenili. V 19. století se stal porcelán lacinějším, občané bohatli a kupovali stále více porcelánu pro denní potřebu. Cibulový vzor měli rádi. K obědu se hodí lépe cibule než granátové jablko. Modrá barva cibulového vzoru pod glazurou byla praktická, protože se ani po dlouhém užívání nádobí

nesetřela. Tento vzor šířil slávu míšeňského porcelánu po světě. I porcelánky v horním Poohří jej často používaly, je to nejčastěji používaný čínský vzor. Vyskytuje se na milionech výrobků na celém světě.

V dnešní době nenajdete ani ty nejchudší rodiny, které by nepoužívaly porcelán. Jestliže to došlo tak daleko, že se porcelán dostal z královských rezidencí až k nejnižším vrstvám obyvatelstva, pak musíme náš názor změnit. Ne osmnácté, ale naše století je stoletím porcelánu.

Erich Zettl

překlad: Miroslav Holeček

Cibulový vzor z Míšeň

Kdo byl Abraham Gottlob Werner

Na internetu jsem se dočetl: „Jeden z hlavních jáchymovských dolů Rovnost se původně jmenoval Rudolf, potom byl přejmenován po nějakém Němci na Werner a v roce 1944 na důl Rovnost.“ Dnes již jen málo lidí ví, kdo to byl Abraham Gottlob Werner. Proto jsem se rozhodl, že o významném geologovi a mineralogovi, světově uznávaném profesoru báňské akademie, dnešní Technické univerzity ve Freibergu v sousedním Sasku, napíši.

Abraham Gottlob Werner se narodil 25. září 1750 ve Wehrau v Dolním Slezsku na území dnešního Polska (dnes se Wehrau jmenuje Osiecznica) v rodině, která se již dvě a půl století zabývala tavením železné rudy v hutích. Jeho otec byl uznávaným inspektorem v hraběcích hutích na železo ve Wehrau a Lortzenorfu. Dědeček Johann Christoph i pradědeček Christoph pracovali v hutích. A můžeme sledovat další předky Wernerů až do počátku 16. století. Všichni pracovali v železárnách (hutích na tavení železné rudy). Dokonce až do roku 1661 vlastnili Wernerové hutní závod ve Weidě.

Abraham Gottlob již v útlém věku projevoval zájem o minerály. V tomto zájmu ho otec nejen podporoval, ale také mu předával řadu poznatků a tímto způsobem mladý Werner absolvoval první mineralogická studia. Za pili v učení mu otec věnoval jak malé kousky minerálů, tak i řadu knih. Devítiletého mladíka poslal otec do školy v Bunzlau (dnešní Boleslawiec).

V patnácti se stal Abraham Gottlob hutním písařem ve Wehrau. V osmnácti mu otec doporučil navštívit tehdy vyhlášený zdroj minerálů – Karlovy Vary.

Abraham Gottlob se nadchl pro doly a život horníků. Na Velikonoce roku 1769 ho otec poslal do nedávno založené (1765) hornické akademie ve Freibergu, aby se tam zdokonalil v metalurgické chemii. Abraham Gottlob pilně a se zájmem sledoval přednášky a cvičení. Také si nadšeně prohlížel začínající školní sbírku minerálů i sbírku tamního horního hejtmána. V okolí navštěvoval početné důlní budovy a štoly. O všem si dělal poznámky a náčrty, psal si zprávy o těžbě, o navštívených dolech, přípravách práce, popisoval chodby a jámy, počasí. Jeho zápisky mu později jako mladému akademikovi dobře posloužily.

V roce 1771 studoval na univerzitě v Lipsku. Werner přeložil z latiny disputaci krystalografa Johanna Carla Gehlera z roku 1757 a doplnil ji řadou poznámek

a vysvětlivek. To se stalo základem jeho stěžejního kritického „protidíla“ Von den äusserlichen Kennzeichen der Fossilien (O vnějších rozpoznávacích znacích minerálů), které vydal v Lipsku v roce 1774. To mu bylo 24 let. Vydání tohoto díla bylo rozhodující pro jeho další život. Tehdejší horní hejtmán Pabst von Ohain navrhl horní komoře a kolegiu v Drážďanech Wenera na místo „inspektora horní akademie, učitele mineralogie a výstavby dolů“. Návrh horního hejtmána se časem stal skutkem, Abraham Gottlob Werner byl povolán do horní akademie ve Freibergu a od Velikonoc 1775 začal přednášet.

Další Wernerův život by vydal na knížku. Kdo má zájem, může si přečíst jeho stručný životopis v knižce od Christiana Samuela Weise (viz obrázek). Hodně publikoval, měl osobitý přístup ke studentům, kteří ho přímo zbožňovali. Dále se pouze zmíním, že se Werner často uvádí jako autor geologické teorie „neptunismu“, nauky o vzniku všech hornin usazením

Abraham Gottlob Werner

z vody. Nebyl autorem této teorie, avšak velice se zasloužil o její zdokonalení a rozšíření. Přestože se po několika desetiletích celoevropských vědeckých sporů ukázalo, že neměl pravdu, přispěl Werner podstatně k položení základů geologických věd.

V mineralogii vytvořil praktickou soustavu nerostů na základě popisu jejich vnějších znaků a založil systém třídění minerálů. Dokonale se seznámil s krušnohorským podzemím. Z českých horních revírů to byly hlavně doly v jáchymovském rudním revíru. Také znovu „objevil“ knihu Georga Agricoly Dvanáct knih o hornictví, která se od té doby uvádí snad ve všech důležitých publikacích o historii hornictví.

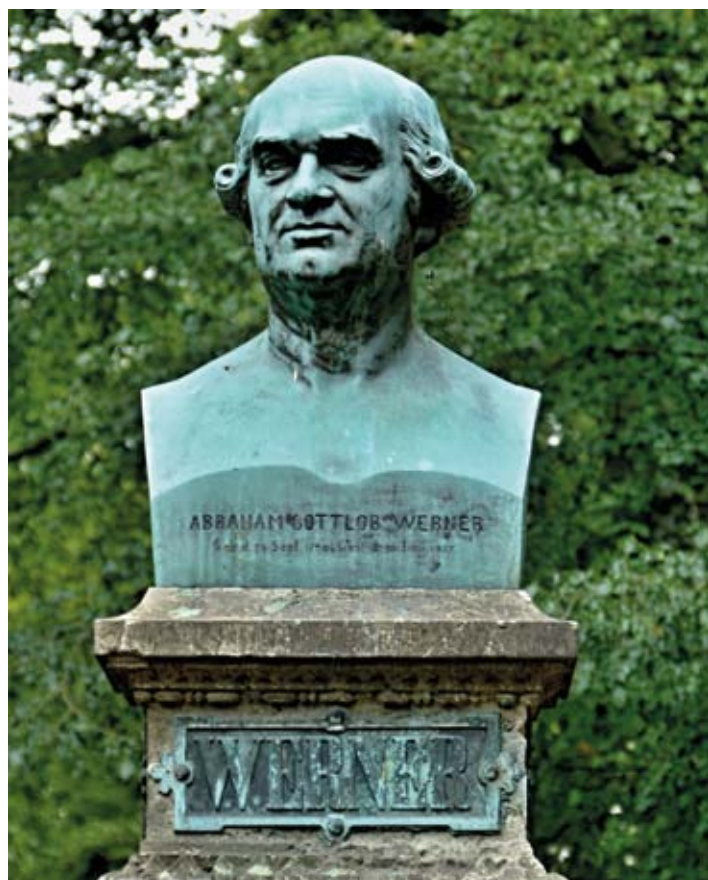
Abraham Gottlob Werner zemřel 30. června 1817, ke dvoustému výročí jeho úmrtí byl loni v červnu ve Freibergu uspořádán mezinárodní vědecký seminář.

Z jáchymovského dolu Rudolf se stal Werner

V roce stého výročí narození Abrahama Gottloba Wenera, tedy v roce 1850, se konaly na řadě míst Evropy velké oslavy. V saském Freibergu postavili Wernerovi pomník. Veliké oslavy proběhly i ve všech důležitých horních městech rakouského mocnářství. Ve Vidni se uskutečnilo slavnostní sezení v c. k. Říšském geologickém ústavu, slavilo se v Reichenau, v Halb-

Budova Abraham Gottlob Werner Bau ve Freibergu – sídlo hornické fakulty Technické univerzity – Báňské akademie (foto: Michal Urban)

Wernerův pomník ve Freibergu

stadtu, v Čechách v Příbrami a v Jáchymově, na Moravě v Adamově a v Ostravě, v Haliči (dnešní Polsko) ve Wieliczce. V Uhrách si Wernerovo výročí připomněli v Banské Štiavnici a ve Smolníku (dnes Slovensko) a v horních městech Nagybánya a Nagyág (dnes Baia Mare, resp. Săcărâmb v Ru-

munsku), ve štyrském Leobenu a Aussee, ve slovinské Idriji, v korutanském Klagenfurtu, Bleibergu a Reibelu, v městě Hallein v Solnohradsku i v tyrolském Hallu. Zde citovaných 18 měst uváděl dobový tisk, oslavy jistě probíhaly i jinde.

V Jáchymově se na popud c. k. ministerstva zemědělství

Důl Werner v Jáchymově ve 20. letech minulého století

Kurze Klassifikation und Beschreibung der verschiedenen Gebirgsarten,

von
A. G. Werner,
Bergakademie-Inspektor und Lehrer der Bergbaukunst und Mineralogie
zu Freiberg.

Dresden, 1787.

In der Walterschen Hofbuchhandlung.

Kniha Klasifikace a popis různých minerálů a hornin od A. G. Wernera (1787)

a hornictví konaly veliké oslavy 26. září 1850. Po obědě se u budovy c. k. Vrchního horního úřadu a horního hejtmánství (Královská mincovna, dnešní muzeum) sešli veškerí činovníci a úředníci v hornictví, hutnictví, lesnictví, soudnictví, také politici, celá správa obce a hodně úředníků z okolních horních a hutních závodů. Za doprovodu horníků včetně hornické kapely se všichni vydali k Rudolfově šachtě, která měla být přejmenována na počest oslavence.

Na šachetní budově vlály příchozím vstříc vlajky v českých a c. k. rakouských barvách, bylo zde také hodně hornických vlajek. Vnitřní prostor šachetní budovy byl slavnostně vyzdoben, v zatemnělém sále zářila jasně osvětlená písmena A. G. Werner, nad nimi byl rakouský znak, pod nimi montanistické emblémy. Žentour v pozadí byl ozdoben květy a listím. Vedle něj se postavili horníci této šachty a hornická kapela. Když hudba dozněla,

promluvil c. k. horní rada a horní hejtman Franz Xaver Hippmann o významu oslavence Wernera pro praktický hornický provoz. Zdůraznil důležitost právě této šachty, neboť ministerstvo schválilo plány na západní rozšíření těžby. Závěrem prohlásil přejmenování šachty na důl Werner. Zaznělo mnohokrát Glück auf! (Zdař Bůh!) a pěvecký sbor zapěl čtyřhlasně oblíbenou hornickou píseň Grubenfahrt.

Spustila kapela a každý z účastníků slavnosti uhodil pěstí do rumpálu vedle pamětní desky, načež se průvod vydal na c. k. Eliášův důl. Tam byla původně vážná slavnost ukončena ve veselém tónu. Bylo zde připraveno pohoštění, jednoduché hry, hrála hornická hudba a zněly vícehlasé zpěvy veselých hornických písní. Účastníci slavnosti zde vyhotovili pamětní arch, který nechali kolovat a který měl být uložen na místním horním úřadě.

Jaroslav Oheec
foto: archiv autora

Kulturní dějiny Krušnohoří vždy souvisely s lovcetvím, ale také s dobrým jídlem a mnoha recepty. Letošní lovecká sezona skončila 15. ledna, a dobří lovci tak jako dříve poskytli úlovky svým spolkům, rodinám a na městský trh do výkupu. V Krušných horách byly v historii výskytu zvěře závislé na využívání krajiny a porostech smíšeného lesa. Doly, sklámy, hutě, smolné pece a milíře dávají každému jasnou představu o tom, že souvislé zalesnění, jaké dnes vidíme z rozhledny na Blatenském vrchu a z Klínovce, dříve tak souvislé nebylo. Proto lovci zas tolik příležitostí neměli a zvěřina na stole byla jen svátečně.

Suroviny

50 dkg zvěřiny, 20 dkg jater, 30 dkg prorostlé slaniny, 10 dkg uzeného slaného špeku, dvě cibule, sůl, pepř, česnek, jalovec, bobkový list a tymián, koňak, 1,5 dl 33% smetany.

Postup

Nakrájenou cibulku orestujeme dozlatova s na kostičky nakrájenou prorostlou slaninou a špekem, okořeníme. Přidáme na kostičky nakrájené maso, osolíme, opepříme, znovu orestujeme a dobře promícháme. Nyní vmícháme na kostičky nakrájená játra, která rovněž osmažíme. Směs v kastrolu zalijeme vodou, ale jen tolik, aby maso lehce vyčnívalo. Maso pod pokličkou pomalu dusíme do změknutí. Odstraníme koření a vychladlé maso dvakrát pomeleme najemno, přidáme kapku dobrého koňaku, promícháme a stěrkou vmícháme smetanu. Formu na biskupský chlebiček lehce vytřeme sádlem nebo vyložíme plátky slaniny, můžeme použít i potravinářskou fólii či alobal. Formu naplníme a necháme šest hodin odležet v chladu. Podáváme na prkénku ozdobené zelenou větvičkou nebo na porcelánové misce s naloženými

brusinkami či se zelenou cibulkou, ozdobené petrželkou.

V rámci projektu „Kulinářské zážitky v Krušnohoří/Erzgebirge – Regionální kuchyně jako výraz (znovuobjevené) společné identity v sasko-českém pohraničí – Ziel 3“ žáci a učitelé střední školy sbírají, ověřují a zkoušejí historické a rodinné recepty jako součást kultur-

ního dědictví v Krušnohoří. Budete-li mít, vážení čtenáři, zájem se s naším týmem tvůrců rozdělit o své zkušenosti a přispět do pokladnice lidových receptů z Krušnohoří, kontaktujte prosím obvyklou adresu reditel@sosnejdek.cz.

**za tvůrčí tým Josef Dvořáček,
Střední průmyslová škola
Ostrov, středisko Nejdek
foto: Josef Dvořáček**

Merklínské zpívání i nezpívání

Merklínský sbor v Marienbergu

Adventní a vánoční čas je pryč, avšak ještě máme v paměti slavnostní atmosféru, výzdobu, vůni jehličí a vánoční koledy. Pro členy Merklínského pěveckého sboru znamená čas adventu ještě navíc řadu tradičních vystoupení s předvánočním programem.

Tentokrát sbor vystoupil v Jáchymově, Děpoltovicích a samozřejmě doma v Merklíně, ovšem přijal také

pozdání do zahraničí – i když jen k našim nejbližším sousedům. V sobotu 16. prosince jsme vyrazili zpívat na vánoční trhy v Marienbergu a všichni jsme si nejen zpívání, ale i atmosféru trhů a ochutnávání místních specialit opravdu užili.

Hned následující den jsme opět vyjeli směrem k hranicím a čekalo nás už tradiční vystoupení v Oberwiesenthalu. Ve vytopeném autobu-

Merklín 21. prosince 2017

su vládla dobrá nálada a sněžení jen dotvářelo vánoční atmosféru. Cesta našeho autobusu však skončila hned po několika kilometrech, konkrétně ve Pstruží. Cestu zablokovala autohavárie, a když po dlouhém čekání byla cesta dál konečně uvolněná, bylo už jasné, že plánované vystoupení nestihneme. Navíc horské silnice nebyly v nejlepší stavu. Proto řidič autobus ochotně otočil zpátky

do Merklína a velmi rád nás vysadil přímo před restaurací „Pod lesem“. A tak jsme nakonec přece jen zpívali a ochutnávali místní speciality v příjemném teple restaurace. Všem v Oberwiesenthalu se ještě jednou omlouváme a rádi jim zkusíme zazpívat o letošním adventu. Už se těšíme na cestu...

**Hedvika Roznerová
foto: Ivana Matušítková**

AQUA
CENTRUM
AGRICOLA

AQUACENTRUM AGRICOLA SPORT & RELAX & WELLNESS

Moderní centrum vodních radovánek v srdci Krušných hor
Vás zve k návštěvě.

- krytý bazén 25 m
- dětský bazének s vodopádem
- Kneippův chodník
- tobogán
- finská sauna, infrasauna a parní box
- whirlpool
- letní terasa s lehký
- wellness procedury
- suché uhlíkové koupele
- radonové koupele
- relaxační masáže
- parafinové zábaly
- Pilates, Bosu, Aquafitness
- Nordic Walking
- solná jeskyně
- kryokabina
- fitness a solárium
- kadeřnictví
- kosmetika
- kavárna

LÉČEBNÉ LÁZNĚ
JÁCHYMOV

LÁZEŇSKÉ CENTRUM AGRICOLA
T. G. Masaryka 403 | 362 51 Jáchymov
tel.: +420 353 836 000
e-mail: agricola@laznejachymov.cz

HOTEL & RELAX RESORT
JÁCHYMOV

www.aquajachymov.cz

www.laznejachymov.cz

www.resortjachymov.cz

Ski areál Potůčky
skol@skipot.cz www.skipot.cz
+420 353 579 141

APARTMÁNY SKIPOT
www.ubytovani.skipot.cz
ubytovani@skipot.cz

SKIPOT s láskou k lyžování

Výstava ve Dvoraně zámku Ostrov
TAJEMNÉ KRUŠNOHOŘÍ
Die Ausstellung im Atrium Dvorana des Ostrover Schlosses
DAS GEHEIMNISVOLLE ERZGEBIRGE
18. 1. – 9. 3. 2018

Výstava ve Dvoraně zámku Ostrov prezentuje fotografickou činnost Ing. Vity Skotnického, autora úspěšných facebookových stránek Tajemné Krušnohoří – Erzgebirge. Hechta se sníst na všech tajemství a poznání se se při pohledu na fotografie odkrývají cestu poznání Krušných hor. Výstava bude obohacena Národní putovní výstavou „Má vlast cestami prvních“.

Vernisáž výstavy se uskuteční ve čtvrtek 18. ledna od 17.00 hod. Vstup volný.

Otevírací doba:
Pondělí a úterý 10.00 – 17.00 hodin
Středa a čtvrtek 10.00 – 15.00 hodin
Pátek 10.00 – 16.30 hodin
Adresa: Jáchymovská 1, Ostrov 363 01

Die Ausstellung im Atrium Dvorana im Schloss Ostrov präsentiert die Fotos des Autors der erfolgreichen Facebook-Seiten "Tajemné Krušnohoří – Erzgebirge". Hechta sich auf den geheimnisvollen Erzgebirge hinwenden und versinken Sie in Ihren Träumen während Sie sich die Fotos anschauen, die den Weg zur Entdeckung von Erzgebirge aufdecken. Die Ausstellung wird von der Nationalen Wanderausstellung „Meine Heimat und ihre Wege der Verwandlung“ bereichert.

Die Eröffnung der Ausstellung findet am Donnerstag, den 18. Januar 2018 um 17.00 Uhr statt. Eintritt frei.

Öffnungszeiten:
Montag und Mittwoch 10.00 – 17.00 Uhr
Dienstag und Donnerstag 10.00 – 15.00 Uhr
Freitag 10.00 – 16.30 Uhr
Adresse: Jáchymovská 1, Ostrov 363 01

Tato kulturní akce je pokračováním úspěšného projektu "Zimní turistická plovárnička turistické spolupráce mezi městem Ostrov a městem Kurort Oberwiesenthal", realizovaného v rámci Programu CE 3 / 2a 3 na podporu přeshraniční spolupráce 2007-2013 mezi Českou republikou a Spolkem Německo v Sasku, který je spolufinancován Evropským fondem pro regionální rozvoj.

Diese Kulturveranstaltung ist eine Fortsetzung des erfolgreichen Projektes „Zimní turistická plovárnička turistické spolupráce mezi městem Ostrov a městem Kurort Oberwiesenthal“, das im Rahmen des Programms Ziel 3.1.2 / 2a 3 zur Förderung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit 2007-2013 zwischen dem Freistaat Sachsen und der Tschechischen Republik realisiert wird, das vom Europäischen Fonds für regionale Entwicklung mitfinanziert wird.

OČNÍ OPTIKA
Marketa Tomková

POBOČKA LOKET
Měření zraku
Aplikace kontaktních čoček
T. G. Masaryka 24/52, Locket, Tel.: 799 516 695
Po-Pá 9:00-17:00
So 9:00-12:00

POBOČKA SOKOLOV
Sokolovská 1621, Sokolov, Tel.: 352 669 406
Po-Pá 8:00-17:00

www.optika-tomkova.cz
optika-tomkova@seznam.cz

 Instagram facebook

LESY JÁCHYMOV
PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE

**SPRÁVA LESŮ
MĚSTA JÁCHYMOVA**

MYSLIVOST
❖ poplatkový lov jelení zvěře

NÁKUP A PRODEJ DŘEVA

PILAŘSKÁ VÝROBA
❖ certifikované stavební řezivo
❖ paletové přílepy
❖ řezání střešních krovů na zakázku do délky 10,5 m
❖ pořez na zakázku

MĚSTSKÉ LESY, Mathesiova 209, 362 51 JÁCHYMOV
tel.: **353 811 211**, fax: **353 811 221**

STŘEDISKO PILAŘSKÉHO PROVOZU
Dvořákova 999, tel.: **731 111 784**

**HORSKÝ STATEK
ABERTAMY s. r. o.**

vás zve k nákupu vlastních farmářských produktů a výrobků do prodejny v Abertamech, Farní 28

Nabízíme:
sýry z ovčího, koziho a kravského mléka, mezi nimiž jsou výrobky oceněné jako regionální potravina a biopotravina roku, lahvové vysokotučné kravské mléko, máslo a také čerstvé hovězí, vepřové a jehněčí maso z vlastního chovu.

Otevírací doba: PO-ČT: 10-15; PÁ, SO 8-17; NE: 10-15 hod.
Tel: 602 455 329 / e-mail: vlasta.jerabkova@farmazvirat.cz

**BYLINKÁRNA
JÁCHYMOV**

Reprezentativní prodejna bylinných a řemeslných výrobků Krušných hor

 Bylinkárna Jáchymov
www.krusnohorskaapatyka.cz • nám. Republiky 131, 362 51 Jáchymov

 Krušnohorská Apoteka

KOMINICTVÍ

Kruták

Tel.: 608 318 420

E-mail: kominy@2jk.cz

- ČIŠTĚNÍ
- VLOŽKOVÁNÍ
- PORADENSTVÍ
- OPRAVY KOMÍNŮ
- POVINNÉ KONTROLY

APARTMÁNY NA BOŽÍM DARU

BOŽÍ MÍSTO PRO SPORTOVCE

PRVOTŘÍDNÍ ZÁZEMÍ PRO KVALITNÍ TRÉNINK

- pro jednotlivce i velké týmy
- profesionály i rekreační sportovce
- trénink a relaxace ve vysoké nadmořské výšce

CYKLISTIKA • BĚŽECKÉ LYŽOVÁNÍ • BĚH

RELAXACE • REGENERACE

HORSKÁ CYKLISTIKA • SKIALPY • SJEZDOVÉ LYŽOVÁNÍ

VYMĚŇTE BRÝLE

DIOPTICKÉ

ZA SLUNEČNÍ

K laserové operaci očí luxusní sluneční brýle ZDARMA.

- Odstranění dioptrií laserem
- Operace šedého zákalu femtosekundovým laserem
- Operace zeleného zákalu
- Implantace nitroočních čoček
- Léčba sítnice
- Operace rohovky
- Estetické oční zákroky

VŠECHNY OČNÍ OPERACE NYNÍ I NA SPLÁTKY!

telefon: 733 594 993
www.ocnimpc.cz
www.facebook.com/ocnimpc

OČNÍ KLINIKA NEMOS

Výstava Abertamské rukavičkářství
Ausstellung Aberthamer Handschuhmacherei

6.1., *20.1., 3.2., *17.2., 3.3., *17.3., 7.4., *21.4., 5.5., *26.5., 2.6., */16.+17.6.2018**

13:00 - 17:00

* Ukázky výroby rukavic / Vorführungen der Handschuhherzeugung
** Abertamská pouť / Aberthamer Fest

Hotové rukavice lze na místě zakoupit.

Fertige Handschuhe kann man vor Ort kaufen.

Městský úřad Abertamy / Gemeindeamt Abertham
Skupiny i mimo otevírací hodiny po předchozí dohodě na:
Gruppen auch ausserhalb der Öffnungszeiten nach vorheriger Absprache unter:
728 550 146, rudalo@seznam.cz

TRUHLÁŘSTVÍ DORAZIN ABERTAMY

Vám nabízí

Srubový nábytek a dřevostavby z kulatiny

Dřevěné sochy motorovou pilou

www.truhlarstvi-dorazin.cz

Kontakt:

Sokolská 406

362 35 Abertamy

tel.: +420 725 891 545

e-mail: dorazin.truhlarstvi@seznam.cz

Darujte pololetní předplatné
MĚSÍČNÍK KRUŠNÉ HORY - ZÁPAD
Za 300 Kč každý měsíc
ÚNOR až ČERVENEC
barevné svědectví z Krušných hor a okolí
poštou na doručovací adresu v ČR
Objednávky pro Vaše blízké zašlete:
herzgebirgeluft@seznam.cz

KRUŠNOHORSKÝ LUFT o.p.s.
Komenského 299, 362 37 Horní Blatná

Takto vypadala účetní uzávěrka před 6000 lety.
To by dnes asi neprošlo.

Účetní a daňová kancelář Věry Malimánkové
Vám zpracuje účetnictví, daně a mzdy tak,
aby to prošlo!

Věra Malimánková
II. odboje 194, Horní Blatná
353 541 771; 728 479 709; vm@fias.cz

TRUHLÁRNA KAŠPAR.CZ – NEJSME PLÁTCI DPH
VYRÁBÍ: OKNA, DVEŘE, ZÁRUBNĚ, SCHODY, NÁBYTEK AJ.
MOŽNOST POŘEZU VLASTNÍ KULATINY
MEINLOVA 188, PERNINK, T-353 892 383 • M-723 331 711